

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

ЕДГАР БЕРРОУЗ

ТАРЗАН

ТАРЗАН ТА ЙОГО ЗВІРІ

ТАРЗАНІВ СІН

Бібліотека світової літератури для дітей у 10 томах

Серія третя ***

Література ХХ століття

Редакційна колегія
Бібліотеки світової літератури для дітей у 100 томах
“СВІТОВИД”

Андрухів Д.С.
Будний Б.Є.
Гоян Я.П.
Гримич В.Г.
Доценко Р.І.
Корунець І.В.
Наливайко Д.С.
Попович Є.О.
Сенюк О.Д.
Терех О.І.
Фесенко В.І
Щавурський Б.Б.

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах
“СВІТОВИД”

Серія третя *** (Література ХХ ст.)

Бредбері Р. Марсіанські хроніки. Оповідання.

* *Буличов Кір.* Селище.

Велс Г. Війна світів.

Збірка фантастичних оповідань. Вітер чужого світу.

Гаїшк Я. Пригоди бравого вояка Швейка.

Грін О. Пурпурові вітрила.

Даррелл Дж. Моя сім'я та інші звірі. *Сетон-Томпсон Е.* Тварини-герої.

Кіплінг Дж. Р. Книга джунглів.

Конан Дойл А. Пригоди Шерлока Холмса.

Конан Дойл А. Повернення Шерлока Холмса. Утрачений світ. Відкриття Раффлса Гоу.

Конрад Дж. Лорд Джім. Тайфун. Серце півми.

Корчак Я. Король Матіуш Перший.

Крюс Д. Тім Талер.

Літературна казка ХХ століття.

* *Ле Гуїн У.* Чарівник Земномор'я.

Лондон Дж. Біле Ікло. Повісті. Оповідання.

Нестайко В. Тореадори з Васюківки. В країні сонячних зайчиків.

Нестлінгер К. Повісті.

О. Генрі. Новели.

Сабатіні Р. Одиссея капітана Блада. Хроніка капітана Блада.

Стельмах М. Гуси-лебеді летять. Щедрий вечір.

Стругацькі А. і Б. Пікнік на узбіччі. Малюк. Хлопець із пекла.

Толкін Дж. Р. Р. Гоббіт.

Троспольський Г. Білий Бім Чорне вухо.

Трублаїні М. Шхуна “Колумб”. Лахтак.

Шюм-Алейхем. Пісня над піснями. Тев'є-молочар. Юнацький роман та твори інших всесвітньо відомих авторів.

---

*Книги, які вийшли з друку.

ТАРЗАН

ТАРЗАН ТА ЙОГО ЗВІРІ

ТАРЗАНІВ СИН

Романи

Переклад з англійської
Юрія Покальчука та Олега Покальчука

ТЕРНОПІЛЬ
"НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН"

КИЇВ
"БЕСЕЛКА"

ББК 84(7Спо)
Б51

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах
“СВІТОВИД”
заснована 2004 року

Ілюстрації *Сергія Артюшенка*

Перекладено за виданнями:

Edgar Rice Burroughs.
The Beasts of Tarzan.
Ballantine Books, New York, 1981
Edgar Rice Burroughs.
The Son of Tarzan.
Ballantine Books, New York, 1963

Друкується за виданням:

К.: Веселка, 1996

Берроуз Едгар

Б51 Тарзан: Тарзан та його звірі; Тарзанів син: Романи: Для серед. та ст. шк. віку / Пер. з англ. Ю. Покальчука та О. Покальчука. — Тернопіль: Навчальна книга—Богдан; К.: Веселка, 2007. — 368 с. — (Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах “Світовид”. Серія ретя. Література ХХ століття.)

ISBN 966-692-283-5 (б-ка)

ISBN 966-692-891-4

(укр., “Навчальна книга—Богдан”)

ISBN 966-01-0423-5

(укр., “Веселка”)

ББК 84(7Спо)

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора перекладу чи видавця.

ISBN 966-692-283-5 (б-ка)

ISBN 966-692-891-4

(укр., “Навчальна книга—Богдан”)

ISBN 966-01-0423-5 (укр., “Веселка”)

© Видавництво

“Навчальна книга—Богдан”, б-ка,
макет, художнє оформлення, 2007

©Юрій Покальчук, Олег Покальчук,
переклад, 1996

©Сергій Артюшенко, ілюстрації, 1996

ТАРЗАН ТА ЙОГО ЗВІРІ

ПАСТКА

— с ця справа огорнута таємницею,— сказав Д'Арно. Я знаю з вельми надійних джерел, що ані поліція, ані агенти генерального штабу не мають уявлення про те, як йому вдалося це зробити. Вони знають тільки те, що й ми: Ніколай Роков утік.

Джон Клейтон, лорд Грейсток — той, кого знали раніше, як “Тарзана, годованця великих мавп”, мовчки сидів у паризькому помешканні свого товариша, лейтенанта Поля Д'Арно, замислено втупившись у носок свого бездоганно наглянсованого черевика.

Його охопили різні спогади, пробуджені звісткою про Ніколая Рокова, його найлютішого ворога, якого засуджено на довічне ув'язнення саме через свідчення Тарзана-мавпича. І ось виявляється, що Ніколай Роков утік із французької військової тюрми.

Тарзан згадував, як далеко зайшов Роков у спробах звести його зі світу, й усвідомив собі: скоєне Роковим досі — це справді ніщо у порівнянні з тим, що росіянин бажатиме й плануватиме тепер, знов опинившись на волі.

Тарзан нещодавно привіз дружину та маленького сина до Лондона, оскільки в околиці їхнього маєтку в Узирі, де вони досі мешкали, починалася вельми шкідлива для здоров'я пора дощів. Узирі — це була земля диких вояків Вазирі, розлогої африканської держави, якою свого часу правив Тарзан.

Після цього він поквапився через Ла-Манш — провідати свого давнього друга. Але тут радість зустрічі потьмарилася звісткою про втечу росіянина, і лорд Грейсток, одразу по приїзді, став думати про негайне повернення до Лондона.

— Я турбуюся не за себе, Полю! — врешті мовив він. — Неодноразово в минулому я долав намагання Рокова позбавити мене життя.

Тепер мені доводиться думати й про інших. Навряд чи я недооцінюю щолодину і переконаний: Роков захоче поцілити мене через мою дружину чи сина, а не впрост, бо ж він чудово знає, що такий удар буде для мене значно дошкульніший. Я мушу негайно повернутися до них і лишатися з ними аж доки Роков знов буде заарештований або мертвий.

Під ту пору, коли в Парижі точилася ця розмова, двоє непевного вигляду чолов'яг балакали собі у непоказному будиночку на глухій околиці Лондона. В обох були похмури, лиховісні обличчя. Один чоловік мав бороду, другий — бліде, змарніле обличчя, яке буває після тривалого ув'язнення; лише декілька днів тому він зголив свою чорну бороду.

— Тобі також треба неодмінно поголитися, Алексей, — казав він своєму спільникові. — Бо він тебе одразу впізнає. Ми тут розійдемося, а коли на палубі “Кінкеда” стрінемося знову, треба сподіватися, що з нами буде ще двоє “шанованих гостей”. Вони, звісно, й гадки не мають, яку розкішну подорож ми їм приготували. За дві години я буду з одним із них у Дуврі, а завтра увечері, коли ти робитимеш усе, як я сказав, то приведеш з собою другого — за умови, звісно, що він повернеться до Лондона так швидко, як я собі гадаю. Я переконаний, що наші зусилля будуть плідні, і ми з цього дуже добре скористаємось, мій дорогий Алексей. Через дурість французьких урядовців, які декілька днів приховували те, що я втік, я мав повну змогу так досконало випрацювати кожну деталь нашого плану, що навряд чи щось може перешкодити нашим намірам. А зараз — до побачення, і бажаю успіху.

Через три години листоноша підіймався сходами до дверей помешкання лейтенанта Поля Д'Арно.

— Телеграма для лорда Грейстока, — сказав він служникові, який вийшов на дзвінок. — Чи він тут?

Служник відповів ствердно, розписався за отриману телеграму й відніс її Тарзанові, який саме готувався до від'їзду в Лондон.

Тарзан розпечатав телеграму, і його обличчя сполотніло.

— Читайте, Полю! — мовив він, простягаючи телеграму Д'Арно. — Вже почалось!

Француз узяв телеграму й прочитав:

“Джека викрадено за співучастю нового служника. Негайно повертайся. Джейн”.

Щойно Тарзан вибіг на сходи свого лондонського будинку, назустріч йому вийшла майже божевільна від горя дружина, хоч її очі

б ули сухі. Джейн Портер Клейтон квапливо розповіла все, що знала про викрадення хлопчика.

Нянька вивезла дитя в колясці на ранкову прогулянку й катала його перед будинком на осонні, коли до рогу будинку під'їхало таксі. Нянька не звернула на це особливої уваги, лише завважила, що з авто ніхто не вийшов і що двигун продовжував працювати, от ніби водій чекав на пасажира з будинку, перед яким зупинився.

Майже зразу після цього новий служник Грейстоків, на ймення Карл, підбіг до няньки, гукаючи, мовляв, пані хоче негайно її бачити, а він тим часом догляне маленького Джека.

Нянька, нічого не підозрюючи, пішла до будинку і вже зійшла була на ганок, аж їй спало на думку застерегти служника, щоб той не повертав коляски, бо ж сонце світитиме дитині в очі.

Вона обернулася, щоб крикнути йому це, і побачила вражено, що Карл швидко котить коляску за ріг будинку. Тієї ж миті прочинилися дверцята таксі, у ньому на мить майнуло чиесь смагляве обличчя.

Відчувши, що дитина в небезпеці, нянька з криком кинулася до таксі, а Карл уже передавав дитину смаглявому типові, що сидів усередині. Поки вона добігла до машини, Карл ускочив досередини, сів поряд із своїм спільником і захряснув дверцята. Водій хотів відразу кинути машину вперед, але щось було негаразд із коробкою передач; тоді він сіпнув важеля в інший бік і дав задній хід — лише на кілька дюймів, та завдяки цьому нянька встигла добігти до автомобіля. Скочивши на приступку й кличучи на допомогу, нянька силкувалася вихопити дитину з рук викрадачів, хоч авто вже рвонуло вперед, везучи і її. Вона висіла на приступці й чіплялася за дверцята, відчайдушно лементуючи, все ще сподіваючись урятувати маленького Джека. Аж коли таксі на добрячій швидкості минуло дім Грейстоків, Карлові вдалося сильним стусаном в обличчя скинути її на брук.

Слуги та сусіди з поблизьких будинків звернули увагу на няньчині крики. Почули їх і в будинку Грейстоків. Леді Грейсток побачила відчайдушну боротьбу дівчини з нападниками й сама кинулася за машиною, але де вже було її наздогнати!

Ось що, власне, було про це відомо, проте леді Грейсток не могла збагнути, хто ж задумав викрасти маленького Джека, й зрозуміла це лише тоді, коли чоловік розповів їй про втечу Рокова з французької тюрми, де, гадалось, йому судилося й вік звікувати.

Поки Тарзан з дружиною радилися, що діяти, як врятувати дитину, поруч, у бібліотеці, пролунав телефонний дзвінок. Тарзан швидко підійшов до телефону.

— Лорд Грейсток? — спитав чоловічий голос із другого кінця телефонної лінії.

— Так.

— Вашого сина викрадено,— повідомив голос,— і лише я можу допомогти вам вернути його. Я добре обізнаний з планами викрадачів, позаяк, щиро кажучи, сам брав у цьому участь. Бачите, я мав би отримати свою пайку винагороди, але схоже на те, що мене хочуть пошити в дурні. Тільки ж я не дам себе ошукати і, щоб поквитатися з ними, допоможу вам вернути сина. Однак лише за умови, що ви не будете переслідувати мене за співучасть у викраденні. Що ви на це скажете?

— Якщо ви справді вкажете мені місце, де перебуває мій син,— відповів Тарзан,— вам не треба мене боятися.

— Гарзд,— відповів голос,— я призначу вам зустріч, але за умови, що ви прийдете сам-один. Досить того, що я довіряюсь вашому слову. Я не можу ризикувати, аби ще хтось упізнав, хто я такий.

— Тож де й коли ми побачимося? — спитав Тарзан.

Голос назвав шинок на набережній у Дуврі, де залюбки збиралися моряки.

— Ви повинні прийти близько десятої вечора,— закінчив він.— Раніше з'являтися не варто: ваш син тим часом буде в безпеці. А коли ми зустрінемося, я потайки проведу вас туди, де його сховано. Але попереджаю ще раз: ви повинні прийти сам-один і ні в якому разі не залучати поліції; я добре знаю вас в обличчя й стежитиму за кожним вашим кроком. Якщо хтось супроводжуватиме вас або ж я помічу неподалік переодягнених поліційних агентів, то не підйду, і ви втратите останню надію повернути сина.

І незнайомиць, не чекаючи на відповідь, поклав слухавку.

Тарзан переказав зміст розмови дружині. Вона просилася піти з ним, але чоловік рішуче заперечив, остерігаючись, коли б незнайомиць, побачивши зайву людину, не здійснив свою погрозу — не підійшов до нього. Отож лорд Грейсток попрощався з дружиною і поспішив у Дувр, а Джейн лишилася вдома чекати наслідків його поїздки. Ніхто з них не уявляв і не передчував того, що їм обом судилося зазнати, перш ніж вони знову побачать одне одного...

Минуло якихось десять хвилин, відколи Тарзан поїхав, а Джейн Клейтон не могла знайти собі місця й тривожно походжала туди-сюди по м'яких килимах бібліотеки. Материнське серце її то тужливо стискалося, то розривалося від хвилювання за первістка. Суміш надії і страхів переповнювала її. Хоч розумом Джейн усвідомлювала,

що її Тарзан учинить правильно, пішовши сам, як і домовився, на зустріч із таємничим незнайомцем, інтуїція підказувала: над її чоловіком і сином нависла велика небезпека.

Чим довше вона розмірковувала над тим, що сталося, тим з більшим жахом переконувалась: та телефонна розмова — якась спритна витівка з боку викрадачів, можливо, щоб забарити батьків, поки зловмисники вивезуть хлопчика за межі Англії. А може, це пастка, яку зладнав підступний Роков, щоб захопити Тарзана у свої руки?

Приголомшена цією думкою, жінка нажахано зупинилася.

— Звісно, так воно і є! Ласкавий Боже, які ми були короткозорі!

Джейн позирала на великий годинник, що стояв у кутку бібліотеки.

Було запізно. Поїзд, яким мав їхати Тарзан, уже пішов. Але через годину вирушав інший, ним Джейн могла дістатися до порту на Ла-Манші ще перед часом, що його призначив незнайомиць.

Вона викликала покоївок та шофера і швидко дала їм необхідні вказівки. Через десять хвилин авто мчало її гамірними багатолюдними вулицями Лондона до вокзалу.

* * *

За чверть десята лорд Грейсток підходив до задрипаного шинку на Луврській набережній. Коли він увійшов у смердючу кімнату, якась постать, закутана в плащ, ковзнула повз нього до виходу.

— Йдіть за мною, лорде! — шепнув йому незнайомий.

Тарзан мовчки повернувся й пішов за ним ледь освітленою вуличкою, що її тут за звичай називали гонорово проспектом. Вийшли в суцільну темряву десь до пристані, що губилася в імлі серед високих стосів пакунків, ящиків та діжок. Тут провідник зупинився.

— Де мій хлопчик? — спитав Тарзан.

— Он на тому пароплавчику. Його вогні видно звідси! — відповів той.

Тарзан силкувався розгледіти в темряві риси свого супутника — обличчя, здавалося йому геть незнайомим. Знав би він, що його нинішній провідник не хто інший, як Алексей Павлович, то одразу збагнув би, що на нього чигає тільки зрада, а небезпека відтепер пантує на кожен його крок.

— Вашого сина зараз ніхто не стереже! — провадив росіянин. — Викрадачі певні, що тепер його вже ніхто не зможе знайти. На борту “Кінкеда” нема нікого, крім двох із команди, яким я дав досить джину, щоб вони міцно поспали кілька годин. Ми можемо без

н якого ризику дістатися на пароплав, узяти дитину й повернутися з нею на берег.

Тарзан кивнув головою на знак згоди.

Його супутник рушив до невеличкого човна, що стояв біля пристані. Обидва сіли в човен, і Павлович швидко повеслував до пароплава. Здавалося б, густий чорний дим, що виривався з пароплавної труби, мусив наштотхнути Тарзана на підозру, на думку про пастку. Але його думками цілковито заволоділа сама лишень надія, що за кілька хвилин він знову триматиме в обіймах свого маленького сина.

З борту пароплава звисала мотузяна драбина, і обидва швидко й тихо видерлися по ній на палубу. Тут росіянин повів Тарзана до люка, отвір якого з'яв посеред палуби.

— Хлопчика сховано тут, — таємниче мовив він. — Знаєте що? Краще б вам самому спуститися, а то він ще злякається й заплаче, коли опиниться на руках у чужого дядечка. Я краще залишуся тут і печатую.

Тарзаном так заволоділа думка про звільнення сина, що він не звернув уваги на дивну тишу, яка огорнула “Кінкед”. На палубі не видно ані душі, хоча помітно було що пароплав готовий до відплиття. Густі хмари диму з іскрами, які вилітали з труби, свідчили, що корабельні котли добре розігріті. Але все це геть оминало Тарзанову увагу.

Думаючи лише про те, що через мить пригорне до себе цю найкоханішу грудочку людського тепла, він рвонувся по стрімких східцях униз, у темряву трюму. Та шойно він пустився руками краю люка, як ляда важко гупнула в нього над головою.

І лише тоді Тарзан враз усвідомив, що став жертвою злочинного задуму й що не тільки не звільнив сина, але й сам попав у лабету до ворогів. Враз рвонувся до ляди, силкуючись підважити її своїми дужими плечима, але всі зусилля були марні.

Він запалив сірника й почав обстежувати приміщення. Маленька комірчина, в яку він потрапив, була відмежована від решти трюму переділкою: ляда над головою закривала єдиний вихід із цієї в'язниці. Було очевидно, що приміщення приготоване спеціально для нього.

В цій комірчині не було більш нічого й нікого. Якщо його дитина й справді на борту “Кінкеда”, то, принаймні, десь в іншому місці...

* * *

Усі свої дитячі та юні роки, від народження й до двадцятирічного віку, мавпячий годованець пробув у диких африканських джунглях, геть позбавлений спілкування з людьми. У найніжнішу добу

свого життя він навчився радіти й сумувати одинцем, ні з ким не ділячи радощів чи суму, як ото вільні звірі пралісу.

Тому й зараз він не виказав свого відчаю ані сльозами, ані безтямним шаленством супроти долі, а терпляче ждав, як далі складуться обставини, водночас зовсім не лишаючись бездіяльним. Його мозок безперервно працював. Тарзан ретельно оглянув приміщення, обмацав товсті дошки, з яких були збиті стіни, зміряв відстань від підлоги до ляди над головою.

Раптом до нього долинуло двигтіння корабельної машинерії та удари гвинта об воду. Пароплав відчалує! Куди його везуть? І яка доля його чекає?

Щойно Тарзан спитав себе про це, як крізь гуркіт двигуна пробився звук, від якого кров захолола у нього в жилах і лихе передчуття сповнило душу. З палуби над його головою долинув пронизливий, відчайдушний крик нажаханої жінки.

2

ВИКИНУТИЙ НА БЕЗЛЮДНИЙ ОСТРІВ

Коли Тарзан та його супутник зникли у вечірній імлі, там, де вони щойно були, в темному вузькому завулку з'явилася струнка жіноча постать. Обличчя жінки було закрите густою вуаллю. Вона дуже швидко підійшла до шинку, з якого щойно подалися двоє чоловіків. Біля входу зупинилася на мить, розирнула доккола, а потім рішуче увійшла до того брудного кишла.

Купка підпилих матросів та портових волоцюг витріщилися на неї: надто незвичайно було їм бачити серед цього бруду порядно вбрану пані. Квапливою ходою та підійшла до неохайної шинкарки, котра напівздрісно, напівзлісно оглянула згори донизу свою щасливішу посестру.

— Чи сюди часом не заходив щойно високий на зріст і гарно вбраний пан? — спитала дама. — Він мав зустрітися тут з одним чоловіком і разом із ним кудись податися.

Шинкарка відповіла ствердно. Але вона не могла вказати, у якому саме напрямку пішли ті двоє. Один із матросів, що стояв неподалік, втрутився в розмову: він згадав, що, підходячи до шинку, здибав допіру двох чоловіків, які прямували допорту.

— Покажіть мені, куди вони пішли! — вигукнула жінка, вклавши морякові в руку золоту монету.

Той негайно вийшов із шинку й повів жінку в порт.

Коли вони дісталися до набережної, то побачили на воді невелику шлюпку, що саме підпливала до пароплава, а який стояв найближче.

— Ото вони! — прошепотів матрос.

— Десять фунтів стерлінгів, якщо ви зараз знайдете човна й відвезете мене на той пароплав! — вигукнула жінка.

— Тоді поспішаймо, — відказав матрос. — “Кінкед” уже три години стоїть із гарячими котлами, чекаючи лише на цього одного пасажира. Я розмовляв з одним типом із цієї команди півгодини тому.

Він говорив це на ходу, кваплячись далі, до пристані, де біля причалу була прив’язана ще одна шлюпка. Тут швидко допоміг жінці сісти в човна, скочив сам досередини й відштовхнувся від берега. Внезапні вони вже наближались до корабля.

Коли човен опинився біля борту пароплава, матрос зажадав обіцяної платні, й жінка, не рахуючи, тицьнула йому в руку пачку банкнотів. Ледь глянувши на гроші, матрос переконався, що його працю щедро винагороджено. Він чемно допоміг жінці піднятися мотузяною драбиною на палубу, а сам залишився біля пароплава, сподіваючись, що щедрі пані захоче повернутися на берег.

Але в цю мить почувся шум двигуна і брязкіт ланцюгів. На “Кінкеді” підіймали якір. За хвилину матрос у шлюпці почув, як запрацював гвинт, і наступної миті пароплав посунув до виходу з гавані.

Щойно чоловігя взявся за весла, як із корабельної палуби долинув відчайдушний жіночий крик.

— От не поталанило! — пробурчав матрос. — А то б усі її грошики дісталися мені...

* * *

Коли Джейн Клейтон піднялася на “Кінкед”, то побачила, що на палубі нікого немає. Не було жодного знаку тих, кого вона шукала, ані когось іншого на борту. Але вона почала шукати чоловіка й сина, без надії сподіваючись десь тут знайти їх.

Вона хуленько кинулась до великої каюти, половина якої видніла над палубою, і подалася вниз вузькими стрімкими східцями. Ось Джейн опинилася в головному приміщенні, обабіч якого містилися каюти команди, однак не почувла, як одні двері швидко зачинилися перед нею. Вона пробігла по всьому приміщенню й повернула назад, зупиняючись біля кожних дверей і сподіваючись почути хоч якийсь звук.

Скрізь панувала лиховісна мовчанка, і в цій мовчанці їй, пере-страшеній, здавалось, немов биття її серця сповнює увесь корабель громохкими ударами на сполох

Джейн заходилася обережно прочиняти одні, другі двері: всі каю-т и були порожні. Поглинута тривоною, вона навіть не почула, як почав здригатися корпус корабля, не звернула уваги на шум корабель-ної машини, на удари гвинта. Остання необстежена каюта. Джейн штовхнула двері, але назустріч їй вихопився якийсь дужий смагля-вий чоловік; брутально схопивши за руку, він втяг жінку до тісної смердючої каюти.

Налякана несподіваним нападом, Джейн Клейтон пронизливо зойкнула, але тієї самої миті чоловік міцно затулив їй рота долонею.

— Коли від’їдемо далі від берега, люба моя, — сказав він, — тоді можете репетувати донесхочу.

Леді Грейсток озирнулась, аби роздивитися неголене обличчя, яке близько схилилося до неї. Чоловік послабив стиск своїх пальців на її вустах, і вона враз сахнулася з тихим стогоном жаху, бо впізна-ла того, хто її полонив.

— Ніколай Роков! Мсьє Тюран! — прошепотіла вона.

— До ваших послуг і цілую ручки! — відповів росіянин, низько вклоняючись.

— Де мій хлопчик? — мовила вона наступної миті, не звертаючи уваги на його глузливу чемність. — Де він? Благаю вас, віддайте мені сина. Як ви можете бути таким жорстоким, Ніколаю Роков, адже ви людина, у вас повинна лишитись хоч крихта жалю. Чи він на цьому кораблі? Скажіть мені, на Бога, скажіть, де він? Якщо у ваших грудях є щось схоже на серце, відведіть мене до моєї дитини.

— Якщо ви беззастережно виконуватимете мої вказівки, з ним не скоїться нічого лихого, — мовив Роков. — Вам не завадило б па-м’ятати, шановна пані: ви самі винні в тому, що опинилися тут. Ви доброхіть дісталися на корабель, а тепер маєте наслідки. Я навіть не гадав, — мовив він сам до себе, — що мені пощастить аж так дуже.

І він пішов на палубу, замкнувши свою полонянку на ключ. Після цього Джейн не бачила Рокова упродовж кількох днів.

Річ у тім, що з Рокова був нікудишній моряк, бо він не зносив морської хитавиці, а першого ж дня піднялися такі великі хвилі, що він звалився на койку з сильним нападом морської хвороби.

Цими днями єдиним відвідувачем леді Грейсток був замурзаний швед, кухар з “Кінкеда”, який приносив їй їжу. Він звався Свен Андерсе-нен і тільки тим і пишався, що його прізвище пишеться з двома “с”.

Це був цибатий здоровило з довгими рудими вусами, жовтим, хворобливим обличчям і з чорними нігтями на брудних пальцях. Від одного його вигляду у бідолашної жінки пропадав будь-який апетит; а ще ж він щоразу, принсячи їй їжу до каюти, вмочав свого брудного великого пальця в страву, немовби стверджуючи в такий спосіб свою кулінарну майстерність.

Його маленькі сині, вузько посаджені, очиці ніколи впрост не зустрічалися з очима Джейн. У всій його зовнішності, в жестах, котячій ході вчувалася причаєність і глибоко прихована підступність. За пасок йому правила засмальцьована мотузка, на ній висів брудний фартух, а за паском завжди стирчав довгий ніж, що ще більше посилювало бридке враження, яке справляв цей тип. Хоча ніж був неодмінною приналежністю його фаху, Джейн ніяк не могла позбутися думки, що ця зброя, за найменшого приводу з її боку, буде вжита зовсім не з кулінарною метою.

При леді Грейсток кухар завжди понуро мовчав; вона ж, навпаки, щоразу зустрічала його люб'язною усмішкою і не забувала подякувати за принесену їжу, хоча здебільшого їй доводилось вихлюпувати вміст казанка в ілюмінатор каюти, щойно за шведом зачинялися двері.

У ці моторошні перші дні ув'язнення два питання невідчепно мучили Джейн Клейтон: чи живий її чоловік і де дитина? Вона була цілковито переконана, що її син перебуває тут, на пароплаві, й що він живий. Але чи зберегли бандити життя Тарзанові? Вона могла тільки гадати...

Леді Грейсток знала, як люто, непримиренно ненавидів росіянин її чоловіка. Вона була певна, що лиходій заманив Тарзана на пароплав саме для того, щоб досхочу вдовольнити свою жадобу помсти — за те, що Тарзан зруйнував підступні плани Рокова й призвів до його ув'язнення у французькій тюрмі.

* * *

Тарзан тим часом лежав у темряві трюму, не підозрюючи, що і його дружину ув'язнено, ще й зовсім поруч.

Той самий швед, що носив їжу для Джейн, обслуговував і його; Тарзан кілька разів намагався втягти його в розмову, але всі ті зусилля були марні.

Він сподівався випитати в того, чи справді малий Джек на цьому пароплаві, але здоровань на всі запитання відповідав, немилосердно калічачи англійську мову, одне-єдине кожен раз: “Я тумай, вітер

скоро сильно туті”. І Тарзанові хоч-не-хоч довелося відмовитись від подальших спроб розворушити його.

Так минуло кілька тижнів. Обом полоненим вони видалися місяцями. Куди плив цей пароплав? Ні Тарзан, ні Джейн не знали, під час плавання “Кінкед” зупинився тільки раз, щоб повантажити вугілля, а тоді одразу ж продовжив свій шлях, якому здавалося, кінця не буде.

Лише одного разу Роков зайшов до Джейн Клейтон — уперше, відколи зачинив її в маленькій каюті. Він був увесь жовтий і змарнілий після тривалої морської хвороби. Метою його візиту було отримати від леді Грейсток чималий чек на його ім’я, а натомість він гарантував їй недоторканність та свободу, обіцяв відпровадити до Лондона.

— Я заплачу вам удвічі більше, але за єдиної умови: ви висадите мене з чоловіком і сином у якій-небудь цивілізованій країні, — відповіла вона. — Доти ви не отримаєте від мене ані цента. Про будь-які інші умови я й слухати не хочу.

— Ви мені дасте чека зараз! — погрозливо сказав Роков. — А то ні вам, ні вашому чоловікові, ні синові більше не доведеться ступити на землю, цивілізовану там чи дику.

— Я не можу вам вірити, — мовила леді Грейсток. — Яка у мене гарантія, що ви, коли отримаєте чек, не вчините з нами так, як вам заманеться?

— Гадаю, ви пристанете на мої умови, — сказав Роков, повертаючись до виходу. — Пам’ятайте, що життя вашого сина в моїх руках, і якщо ви почуєте передсмертні зойки катованої дитини, то знайте, що саме ваша впертість — причина її мук і смерті.

— Ви цього не зробіть! — вигукнула нещасна жінка. — Ви ж не будете, не можете бути таким жорстоким!

— Не я жорстокий, а ви! — відказав Роков. — Бо не бажаєте врятувати життя вашій дитині якоюсь нікчемною сумою грошей.

Розмова, як і треба було сподіватись, закінчилася тим, що Джейн Клейтон виписала чек на велику суму й передала Ніколаю Рокову. Той зараз же й вийшов з каюти, переможно посміхаючись.

А наступного дня відчинили ляду над Тарзановою темницею. Поглянувши вгору, він побачив голову Павловича у квадраті світла.

— Ну, вилазьте! — наказав росіянин. — Але зятяте: за найменшої спроби напасти на мене чи на будь-кого, хто перебуває тут на борту, вас застрелять на місці.

Мавполюд легко вистрибнув на палубу. Довкола стояло з півдесятка матросів, озброєних гвинтівками й револьверами. Перед ним стояв Павлович.

Мавполюд легко вистрибнув на палубу. Довкола, на значній відстані від нього, стояло з півдесятка матросів, озброєних гвинтівками й револьверами. Перед ним стояв Павлович.

Тарзан шукав поглядом Рокова, бо не сумнівався, що той повинен бути на пароплаві. Але Рокова ніде не було видно.

— Лорде Грейстоку! — почав Павлович. — Упродовж двох останніх років ви безперестану встрявали в справи пана Рокова, які вас зовсім не обходили. Тож вам лишається нарікати лише на самого себе за те, що нині спіткало вас і вашу родину. А ще ви не можете не розуміти, що така мандрівка влетіла панові Рокову в кругленьку копійчку; тому-то, оскільки ви — єдина цього причина, він, природно, сподівається від вас покриття усіх витрат на експедицію. Далі я маю сказати, що тільки виконавши справедливий вимогу пана Рокова, ви зможете врятувати свою дружину й сина від вельми неприємних наслідків, а також зберегти своє життя і навіть здобути свободу.

— Скільки ж? — спитав Тарзан. — І які я можу мати гарантії того, що ви виконаєте ваші обіцянки? У мене дуже мало підстав довіряти двом таким негідникам, як ви та Роков.

Росіянин спалахнув.

— Ви не в такому становищі, щоб іще когось ображати, — сказав він. — Ви не дістанете інших гарантій, крім мого слова, але ось вам повна гарантія, що ми враз покінчимо з вами, коли ви негайно не підпишете чека на потрібну суму. Коли ви ще не зовсім з'їхали з глузду, то можете зрозуміти, з яким величезним задоволенням ми наказали б цим хлопцям застрелити вас. І коли ми зберігаємо вам життя, то це лише тому, що вигадали для вас іншу кару, і ваша смерть не входить у наші плани.

— Дайте мені відповідь лише на одне запитання, — сказав Тарзан. — Чи мій син перебуває на цьому пароплаві?

— Його тут немає, — відповів Алексій Павлович. — Ваш син у іншому, цілком безпечному місці. Якщо ви негайно виконаєте наші справедливі вимоги, ми його не вб'ємо. Але якщо ваша впертість змусить нас застрелити вас, то нам доведеться знищити й хлопчика, адже коли вас не стане, нам не буде кого карати через нього, а відтак хлопчик стане для нас лише постійним джерелом небезпеки і клопотів. Тож ви бачите: врятувати сина від смерті ви можете лише в тому випадку, якщо негайно підпишете чек.

— Гарзд, — сказав Тарзан.

Він добре усвідомлював, що негідники не завагаються здійснити свою погрозу. А з другого боку, коли він задовольнить їхню вимогу, то, можливо, все-таки збереже життя дитині.

Та водночас Тарзан ані на мить не сумнівався: щойно він випише чек, ці люди позбавлять його життя. Але перед смертю він їх так провчить, що вони цього ніколи не забудуть, та ще й Павловича, по змозі, забере з собою на той світ. Лише, шкода, що то не Роков...

Тарзан дістав з кишені чекову книжку й авторучку.

— То скільки? — спокійно спитав він.

Павлович назвав величезну суму. Тарзан ледве втримався від посмішки: пожадливість цих типів руйнувала їхні плани, принаймні, щодо одержання такого викупу. Він удав, що вагається, і почав торгуватись, але Павлович був невблаганний. Врешті-решт мавполюд виписав чек на суму, більшу за ту, що він мав на рахунок в банку.

Коли лорд Грейсток повернувся, щоб віддати росіянинові папірець, який не мав ані найменшої ціни, то випадково зиркнув за борт “Кінкеда”. Як же він здивувався, коли побачив, що пароплав дрейфує попід невідомим берегом. Хаші тропічних джунглів мало не сягали води, а далі видніли гористі схили, вкриті лісом.

Павлович помітив, куди майнув його погляд.

— Саме тут ви й отримаєте свою волю! — сказав він.

Де й подівся Тарзанів план негайно помститися росіянинові! Він думав, що бачить перед собою берег Африки, і знав, що коли його висадять тут, він досить швидко зуміє дістатися до цивілізованого світу.

Павлович узяв виписаний чек.

— А тепер будьте люб’язні скинути одяг, — звелів він лордові Грейстоку. — Він вам тут більше не знадобиться.

Тарзан зволікав. Павлович мовчки показав рукою на озброєних матросів. Тоді англієць повільно став роздягатися.

Потім на воду спустили човна, й Тарзана, під сильною охороною, відвезли на берег. Через півгодини матроси повернулися на пароплав, і “Кінкед” повільно рушив геть.

Тарзан стояв на вузькій смузі піску й саме збирався прочитати записку, яку хтось із матросів передав йому вже на березі. Коли це до нього долинули якісь крики з корабля, що віддалявся; він мимоволі підвів голову й побачив на палубі “Кінкеда” людину, котра вигуками намагалась привернути його увагу.

Чорнобородий чоловік глумливо реготався з нього, високо підіймаючи над головою дитину. Тарзан аж кинувся був навздогін за пароплавом, але, збагнувши марність цього пориву, зупинився біля самої води.

Він стояв довго, не зводячи погляду з “Кінкеда”, аж доки обриси пароплава зникли за мисом.

Позад нього у верхівіттях дерев верещали й сварилися мавпочки, з гушавини пралісу долинали лиховісне виття леопарда.

Але Джон Клейтон, лорд Грейсток, заглиблений у своє горе, нічого не чув і нічого не помічав довкола себе. Його гризли докори сумління, бо він втратив змогу звільнити будь-коли сина, поклавшись на слово першого помічника його найлютішого ворога.

“Єдина втіха, — подумав він, — що Джейн у безпеці в Лондоні. Хвалити Бога, вона не потрапила до рук цих негідників”.

Із хашів за його спиною визирнула бридка волохата пика; люті, наліті кров’ю очіці спостерігали з-під кошлатих брів за білошкірим з айдою, як кіт за мишою. Чудовисько нечутно підкрадалось до нього ззаду.

Де ж поділися тонкі чуття дикого мавполюда? Де був його неймовірно гострий слух, де тонкий нюх?

3

ПРИБОРКАННЯ ЗВІРІВ

Тарзан повільно розгорнув записку, яку матрос тицьнув йому в руку, й почав читати. Спочатку він майже не розумів, що там написано: його розум і почуття були пригнічені горем. Але врешті уся нищість плану помсти постала перед його уявою. Текст записки був такий:

“Ви знайдете тут детальний виклад моїх намірів щодо Вас і Вашого нащадка.

Ви народилися мавпою. Ви жили голий у джунглях — ось ми й вертаємо вас до того життя, для якого ви створені. Але ваш син, у згоді з світовим законом еволюції, підніметься на щабель вище за свого батька.

Батько був твариною, а син посяде наступну сходинку розвитку. Він не буде голим звіром із джунглів — ні, він носитиме пов’язку на стегнах та мідні браслети, а може, й кільце в носі, бо ми віддамо його на виховання в плем’я диких людоджерів.

Я міг би вбити вас, однак вважаю таке покарання надто м’яким для мого найлютішого ворога.

Коли б ви були мертві, то не відчували б ніякого болю, ніякої тривоги за долю своєї дитини. Але будучи живий та ще в такому

місці, звідки ви не можете втекти, аби шукати й рятувати свого сина, ви, скільки житимете, терпітимете гірші за смерть муки, усвідомлюючи, яке жахливе існування вашого сина.

Ось так я поміщаюся вам за те, що ви посміли підняти руку на того, хто тут підписався.

Н Р.

Р.С. До програми моєї помсти входять також деякі несподіванки, що чекають на Вашу шановну дружину, — але їх нехай малює Вам Ваша уява”.

Щойно він дочитав, як легенький шерех позаду змусив його швидко обернутись. Його чуття враз пробудились і він знову став Тарзаном, мавпячим годованцем.

Спиною до моря стояв уже звір, загнаний у безвихідь, звір, у якому бринів інстинкт самозбереження. А на нього вже набігала величезна мавпа-самець.

Два роки спливли відтоді, як Тарзан залишив африканський берег, але вони не послабили тієї надзвичайної сили, яка колись зробила його непереможним володарем джунглів. Адже він мав змогу часто вправлятися, удосконалюючи свою майже надлюдську силу й спритність, у своєму величезному маєткові в місцевості Узирі. Нині перед ним було нове випробування — битися з волохатим звіром із бичачою шиєю, голому і беззбройному, а такому випробуванню він і раніше ніколи не радів.

Та іншої ради не було — належало стати на бій з розлюченою потворою, маючи лише ту зброю, яку вділила йому природа.

За спиною мавпи Тарзан помітив ще понад десяток таких самих страхітливих людиноподібних істот. Втім, він добре знав звичаї антропоїдів, які ніколи не нападають зграєю, своїм слабким розумом, на щастя, вони не можуть збагнути переваги спільного нападу на ворога, а то б завдяки незвичайній силі та могутнім іклам давно запанували в джунглях.

З громохким риком звір кинувся на Тарзана, але людина не розгубилася: за час свого перебування серед цивілізованого суспільства вона навчилася багатьох способів боротьби, невідомих мешканцям джунглів. Кілька років тому Тарзан відповів би на грубий напад грубою силою, а тепер тільки трохи відступив убік і, коли звір спрожого пролетів мимо, завдав йому сильного удару в живіт.

Мавпа завилала від гострого болю і, скоцюрбившись, звалилася додолу, але вмить спромоглася зіп'ястися на ноги.

Проте білошкірий випередив її: ще мавпа не зіп'ялась на ноги, як він крутнувся й кинувся на неї, і в цій дії з пліч англійського лорда спали останні рештки його зовнішньої оболонки, взятої від цивілізації.

Він знову був лісовим звіром, що сплівся у кривавому двобої з такою самою звіриною. Він знову був Тарзан, син Кали, великої мавпи-самиці. Його міцні білі зуби вп'ялись у волохату горлянку ворога, аби перегризти сонну артерію. Могутні пальці виривали міцні ікла з пащеки звіра і, зціплені в кулак, гупали, мов молот, у хриплячу, вкриту піною морду мавпи-самця.

Мавпяча згряя, що з'юрмилася довкола, з виразною втіхою стежила за двобоєм. Тварини щось схвально белькотіли, коли той у цього видирав шмат білої шкіри чи цей у того — криваве волохате пасмо. Раптом вони завмерли з подиву: дужа біла мавпа стрибнула їхньому цареві на спину, просунула могутні лапи попід пахви супротивника й зчепленими пальцями чимдуж натисла на карк. Мавпячий цар завив від болю і опукою звалився в густу траву джунглів.

У роки свого дикого життя, кілька літ тому, Тарзан під час двобою з велетнем Теркозом випадково ужив цей спосіб боротьби цивілізованих людей — “подвійний Нельсон”. Як і того разу, цей спосіб допоміг йому здолати велику мавпу й визначив кінець бою.

Нечисленна купка глядачів — лютих людиноподібних мавп — почула хрускіт ламаних хребців, страхітливе завивання їхнього ватажка і його передсмертне харчання. Потім пролунав раптовий тріскіт — ніби гілка зламалась під сильним вітром. Вузька голова мавпи безсило звисла з ослабленої шиї на волохаті груди, й харчання урвалося. Маленькі, мов свинячі, очиці глядачів перебігали від нерухомого тіла їхнього зверхника до білого мавпича, який саме скочив на ноги поруч із переможеним, а потім знову до свого царя, ніби дивуючись, чом той не підведеться й не заб'є самовпевненого чужинця.

Вони бачили, як прибулець поставив ногу на шию переможеного й, закинувши назад голову, видав дикий, пронизливий крик великої мавпи, що здолала ворога. Аж тоді згряя зрозуміла, що їхній ватаг — мертвий.

Джунглями котилися страхітливі звуки переможного крику. Мавпочки у верхів'ях враз перестали базікати, стихли дзвінки голоси строкатобарвних птахів, і лише оддалік озвався, підвигаючи, леопард та приглушено рикнув лев.

Так, це був колишній Тарзан, який пильним поглядом окинув купку мавп, що з'юрмилися перед ним. Це колишній Тарзан трусу у в

головою, мов для того, щоб відкинути з чола густу кучму — давня звичка, яка лишилася відтоді, коли волосся спало на плечі й вряди-годи лізло в очі, так що він не міг бачити ворога.

Мавпячий годованець знав: він тепер може щомиті очікувати нападу з боку найдужчого самця племені, який чувся на силі посісти місце ватажка. Водночас Тарзан знав і мавпячий звичай: будь-хто, навіть зовсім чужий, міг, подолавши царя, узяти на себе провід племені.

Якщо він не захоче йти з ними, мавпи поволі заберуться геть, аби пізніше, у нових двобоях, визначити, хто буде зверхником. Тільки забажай — і ти станеш царем племені! Але з досвіду Тарзан знав, які досить неприємні обов'язки накладає царський сан і як обмежує волю — та й що зрештою він цим досягне?

Ось до нього погрозово рушив молодий, кремезний, з могутніми м'язами самець. Крізь його грізно вишкірені ікла час від часу долидало притамоване гарчання.

Тарзан стежив за кожним рухом нового супротивника, стоячи, мов укопаний. Коли б він позадкував хоч на крок, то прискорив би напад звіра, і коли б кинувся вперед, то також наблизив би вирішальну сутичку; хіба що напад перестрашив би самця й спонукав його до втечі.

Стояти зовсім неперушно, вичікуючи, було середньою лінією поведінки. За таких обставин мавпа наближається впритул до того, ким цікавиться, при цьому люто гарчить, вишкіряючи свої смертоносні ікла, а тоді повільно обходить жертву довкола. Так чинив і цей самець.

Може, він хотів просто налякати чужого, але ж, з іншого боку, настрої мавпи такий нестійкий, що мимовільний імпульс міг, без попередження, кинути всю ту волохату й ікласту масу на людину.

Самець почав кружляти довкола Тарзана — Тарзан також неквапливо повертався, не зводячи погляду з очей супротивника. Цей молодий здоровань, дарма що досі ще не почувався готовим подолати свого колишнього ватажка, якогось дня та зробив би це.

Спочатку Тарзан пережив зблиск надії, коли помітив кошлаті тіла людиноподібних мавп; невже доля повернула його до племені, серед якого він виріс? Але помалу Тарзан переконався, що це були зовсім інші мавпи.

Поки волохатий здоровань незграбно й загрозово ходив довкола Тарзана, як ото собаки кружляють навколо чужого, мавпячому годованцеві спало на думку з'ясувати, чи не тією самою мовою, що

й його плем'я, спілкуються ці мавпи. І він звернувся до волохатої потвори мовою, якою розмовляло плем'я Керчака.

— Хто ти? — спитав він. — І як ти смієш погрожувати Тарзанові-мавпичу?

Кошлатий велетень здивовано глянув на нього.

— Я — Акут! — відказав він тією самою примітивною мовою, якою розмовляло й плем'я, серед якого Тарзан прожив свої перші двадцять років. — Я — Акут! — ревів самець. — Молак мертвий. Акут тепер цар! Іди геть звідси, а то я тебе вб'ю!

— Ти бачив, як легко Тарзан убив Молака, — відповів Тарзан. — Так само легко він міг би вбити й тебе, якби захотів бути царем. Але Тарзан з великих мавп не хоче царювати над плем'ям Акута. Тарзан хоче жити мирно у цій країні. Тарзан з великих мавп стане вам у пригоді, і ви можете стати в пригоді Тарзанові з великих мавп.

— Ти не можеш убити Акута! — сказав молодий самець. — Нема нікого дужчого за Акута. Якби ти не вбив Молака, Акут сам би його вбив, бо Акут був готовий стати царем!

Замість відповіді мавполюд одним стрибком кинувся на здорованя, що втратив на час розмови пильність. Вмить Тарзан схопив Акутове зап'ястя і, не даючи звірові отямитись, крутнув його й стрибнув на його широку спину.

Обидва повалилися додолу, але Тарзан добре розрахував свій напад: перш ніж вони торкнулися землі, він устиг сплести руки на тілі супротивника так, як тоді, коли зламав шию Молакові.

Пвільно й невблаганно посилював він тиск на карк волоханя, і раптом згадав, як колись дав змогу Керчакові піддатися й жити. От і цього разу він надумав запропонувати Акутові вибір між життям у дружбі з Тарзаном, і смертю, яка щойно спіткала його дикого й досі непереможного царя.

— Ка-года? — прошепотів Тарзан на вухо звірові, який безпомічно борсався під ним.

Це було те саме питання, яке він колись поставив Керчакові і яке мавпячою мовою означало: “Піддаєшся?”

Акут пригадав хрускіт, що почувся, коли ламалась могутня Молакова шия, і здригнувся. Йому, одначе, аж ніяк не хотілося зрікатися своїх прав вождя, тож найдужчий самець зробив ще одну відчайдушну спробу вивільнитися, але раптовий нестерпно болючий натиск на карк видушив ледь чутну відповідь: “Ка-года!”

Тарзан трохи полегшив тиск.

Вмить Тарзан схопив Акутове зап'ястя і, не даючи звірові отямитись, крутнув його й стрибнув на його широку спину.

— Ти й далі можеш бути царем, Акуте! — мовив він. — Тарзан сказав тобі, що не хоче бути царем. Якщо навіть хтось оскаржуватиме право Акута, то Тарзан з великих мавп допоможе Акутові у його битвах.

Тарзан підвівся, і Акут поволі теж став на ноги. Отрушуючи своєю кулеподібною головою та сердито бурмочучи, він подибавав до своєї племені. Запитально позирнув на одного, потім на іншого з найбільших самців, щоб переконатися: чи хто не оскаржує його першості?

Проте жоден не насмілювався. Навпаки, самці боязко позадкували, коли Акут наблизився, а тоді вся зграя посунула геть в джунглі, й Тарзан знову лишився сам-один на узбережжі.

Рани, що їх завдав Молак, дуже боліли, але Тарзан був звичаєний до тілесних страждань і зносив їх із спокоєм і терплячістю диких звірів, які навчили його жити життям джунглів.

Тепер Тарзан подумав, що найперше йому слід розжитися на зброю для захисту й нападу. Перша зустріч із мавпами й віддалене рикання лева Нуми та пантери Шіти стали для нього достатнім застереженням, що тут на нього чекає аж ніяк не безхмарне життя.

Це було повернення до колишнього життя, сповненого небезпек та кривавих сутичок: або він полюватиме на когось, або хтось полюватиме на нього. Хижі звірі пантруватимуть його, як пантрували колись, і ніколи не буде такої хвилини, чи то серед дикого дня, чи то жорстокої ночі, коли б хоч на мить він не потребував зброї. А змайструвати її треба з того, що потрапить під руку.

На березі моря він знайшов кам'яну брилу вулканічного походження. Після тривалих зусиль він зумів відколоти продовгасту скалку завдовжки сантиметрів тридцять і близько сантиметра завтовшки, один кінець якої був трохи загострений. Це вже було щось схоже на ножа.

З цим кам'яним ножем Тарзан рушив у джунглі на пошуки особливої, відомої йому породи міцного дерева. Він швидко знайшов одне таке звалене дерево, відтяв з нього невелику пряму гілочку й загострив її з одного боку. Після цього видовбав у стовбурі зваленого дерева невеличку заглибинку. Туди насипав дрібно покришеної кори, потім сів верхи на стовбур, вставив загострений кінчик у заглибинку й заходився швидко крутити паличку між долонями.

Через кілька хвилин закурився димок, потім спалахнуло й полум'я. Тарзан зібрав хмизу й кинув на вогонь, тож невдовзі уже мав велике багаття. До полум'я він поклав свого кам'яного ножа, а коли

т ой добряче розпікся вийняв. Тоді покропив водою біля краю. Кілька крупинок відколось від поверхні. Цю копітку операцію мавполюдина проробила ще багато разів, аж поки примітивний мисливський ніж став досить гострий.

Але Тарзан не збирався загострювати всього ножа. Поки що він задовольнився тим, що загострив кілька сантиметрів кам'яного леза, яким одразу ж вирізав довгу пружну гілку для лука, руків'я для свого ножа, а також міцну палицю й кілька стріл.

Усе це добро він сховав у дуплі високого дерева, поблизу маленького струмочка. На верхніх гілках дерева змайстрував невеличкий горизонтальний настил для снання, а над ним — дах із пальмового листя.

Коли Тарзан закінчив усе це, посутеніло, й він відчув сильний голод.

Ще раніше він зауважив неподалік свого нового житла уторовану стежку, що вела до струмка. З численних слідів було видно, що цією стежкою ходять на водопій різні тварини. Ось туди й вирушила, перестрибуючи з дерева на дерево, зголодніла мавполюдина.

Тарзан дерся по верхівіттях спритно й легко, як мавпа. Коли б його ще не гнітили тяжкі спогади про нещодавні події, він почувся б геть щасливим, повернувшись отак до давнього вільного життя, в якому проминули його хлоп'ячі роки.

Попри тягар спогадів до нього знов верталися інстинкти колишнього життя, яке насправді було йому багато ближчим, аніж тонкий шар культурного життя з його набутими за останні три роки серед білих людей звичками. От коли б його приятелі — церемонні панове з Палати Лордів — могли зараз побачити його, як би вони, пойняті священним жахом, звели догори свої шляхетні руки!

Тихо він ліг на нижню гілку високого дерева, яка нависла над стежкою, і став вглядатися, вслухатися в далеку хашу, звідки от-от мала з'явитися його вечеря. Йому не довелося довго чекати. Щойно він зручно влаштувався, підібгавши свої пружні, м'язисті ноги, мов пантера, що наготувалась до стрибка, коли помітив сарну Бару, що звільна простувала до водопою.

Але Бара була не сама. Хтось скрадався, за зграбною твариною, що не вчувала й не бачила небезпеки, однак це було добре видно Тарзанові з вдало вибраної засідки.

Тарзан не міг визначити, хто саме скрадається за сарною за кілька метрів позаду в глибині заростів, але було очевидно: це великий хижак і ті самі причини, що й Тарзана, змусили і його чатувати на

легконогу тварину. Найімовірніше то був лев Нума або ж пантера Шіта.

В кожному разі здобич могла вислизнути від Тарзана, якби й далі йшла до води так само повільно, як тепер.

В той час, як ці думки майнули в Тарзановій голові, сарну насторожив якийсь шерех позаду, бо вона на мить завмерла, а потім довгими стрибками помчала до струмка й до Тарзана. Вона хотіла перескочити потічок, аби врятуватись на другому березі.

Десять за сто метрів позад неї вискочив лев Нума.

Тарзан виразно бачив свого суперника. Бара мала пробігти під деревом, на якому сидів мавполюд. Чи зможе він перехопити здобич у лева? Але перш ніж голодний чоловік відповів сам собі на це запитання, він уже стрибнув з гілки на спину переляканій сарні.

Ще мить — і Нума міг дістати одразу дві здобичі, тож, якщо мавполюд збирався сьогодні чи й взагалі будь-коли повечеряти, він мусив діяти швидко.

Ледве торкнувся він гладенької спини сарни, аж та під його вагою впала на коліна, як уже й схопив тварину за роги й одним швидким рухом скрутив їй в'язи.

Лев розлючено рикав уже зовсім близько, коли Тарзан перекинув здобич через плече, вп'явся своїми міцними зубами в її передню ногу й видерся на найнижчу гілку.

Обома руками вхопився він за гілку, і в ту мить, коли Нума стрибнув за ним угору, Тарзан зі своєю здобиччю був уже там, куди не могли сягнути жорстокі пазури хижака.

Внизу глухо гупнуло, коли спантеличений лев упав на землю, а Тарзан, зручно вмовстившись на безпечній висоті, глузливо позирив униз, де гнівно поблискували жовті очі іншого дикого звіра. Тарзан, зумисно дратуючи ошуканого, помахував просто перед його носом звабливим тулубом перехопленої здобичі.

Своїм новим ножем лорд Грейсток відкрояв соковитий шмат від гузна сарни і, поки великий лев, рикаючи, походжав унизу взад-вперед, наповнював свій дикий шлунок. Жодна вишукана страва у найліпшому лондонському ресторані ніколи не здавалась йому такою смачною.

Кров здобичі вимастила йому руки, обличчя і сповнила ніздрі запахом, особливо привабливим для хижаків.

Коли Тарзан наївся, то лишив тулуб сарни в розсосі дерева, на якому вечеряв, а тоді верховіттями помандрував до свого високого прихисту, в той час як Нума все біг слідом за ним унизу, досі

жадаючи помсти. Тарзан дістався до настилу на вершечку дерева, ліг і міцно заснув, і прокинувся наступного ранку, аж коли сонце підбилося високо в небі.

4

ШТА

 У продовж наступних днів Тарзан був геть заклопотаний удосконаленням своєї зброї та дослідженням джунглів. Він зробив тятиву для лука із сухожилля сарни, якою повечеряв першого свого дня на незнайомому узбережжі. Він волів би для тятиви жилу Шіти, але мусив чекати, коли випаде нагода вполювати одну з цих великих кішок.

Він зсукав також довгу мотузку з сухої трави, на кшталт тієї, якою багато років тому дражнив лютого Тублата і яка невдовзі обернулася в спритних руках хлопця-мавпича дивовижною зброєю.

Ще він змайстрував піхви та руків'я для мисливського ножа та сагайдак для стріл, а зі шкури сарни Бари зробив собі пояс і пов'язку на стегна. Потім Тарзан вирушив дослідити цей незнайомий терен. Він одразу визначив, що це не рідний йому західний берег Африки, адже в цій місцевості сонце сходило з боку моря.

Але це не був також і східний берег Африки, бо Тарзан знав: “Кінкед” не проходив через Середземне море, Суецький канал та Червоне море, а для того, щоб оминати мис Доброї Надії, необхідно значно більше часу. І він марно мізкував: куди це його закинула доля?

Може, пароплав перетнув Атлантичний океан і висадив його на якомусь відлюдному узбережжі Південної Америки? Але присутність тут лева Нуми переконливо доводила, що це не так.

Самотньо блукаючи прибережними заростями, Тарзан почував непереборне бажання мати поруч хоч якусь живу істоту й починав уже шкодувати, що не лишився в мавпячій зграї. Він їх більше не бачив від того першого дня, коли здолав Молака, а тоді вплив цивілізації мав над ним іще досить сильну владу.

Тепер він знову майже цілковито став колишнім Тарзаном і хоч усвідомлював, як мало спільного між ним і великими людиноподібними мавпами, однак волів бути поміж них, аніж зовсім сам-один.

Під час своїх несквапних мандрів він живився плодами та видобував великих комах із порохнявих, підгнилих колод. Комахи здавалися йому такими самими ласощами, як і за часів дитинства.

Тарзан пройшов отак щось зо три кілометри, коли горішні струмени повітря донесли до нього виразний запах пантери Шіти, яка була десь попереду.

Тарзан дуже зрадів зустрічі з Шітою. Він сподівався розжитися в неї не лише на міцну жилу для тятиви свого лука, а й на гарне плямисте хутро для нового сагайдака та пов'язки на стегна. Досі Тарзан ішов спокійно, безтурботно, а це пригнувся і почав скрадатися, сторожко прислухаючись до найменшого шереху.

Вистежуючи велику дику кішку, він легко й нечутно ковзав крізь зарості. Тепер, попри своє шляхетне походження, переслідувач був таким самим хижим і лютим звіром, як і той, кого він вистежував.

Коли Тарзан наблизився до Шіти, то завважив одразу, що пантера, своєю чергою, когось вистежує, і тієї самої миті подих вітру доніс до його ніздрів дух великих мавп.

Коли пантера підкралася до мавп якнайближче, вона вистрибнула на дерево; Тарзан підійшов ще ближче й побачив Акутове плем'я, що розташувалося на невеличкій галявині. Деякі мавпи дрімали на корчах, інші вешталися довкруг звалених дерев, обламуючи кору та ласуючи видряпанними з-під неї смачними хробаками та жуками.

Сам Акут був найближче до Шіти.

Велика кішка лежала, причаївшись, на грубій гілці, схована від мавпячих очей густим листям. Вона терпляче вичікувала, коли антропоїд наблизиться на відстань її стрибка.

Тарзан нечутно засів на тому самому дереві, трохи вище над пантерою. В лівій руці він стискав свого тонкого кам'яного ножа. Він волів би вжити тут свого аркана, але заважало листя довкола звіра.

Акут тим часом підійшов зовсім близько до дерева, де на нього чигала смерть. Шіта повільно підігнала задні лапи й зі страшним ревом кинулася на велику мавпу. Але на півмиті раніше інший хижак стрибнув на Шіту згори, і його бойовий клич злився з риком пантери.

Від цього жахливого звуку Акут підвів голову й побачив пантеру, що падала просто на нього, а на її спині білу мавпу, яка перемогла його кілька днів тому біля великої води.

Зуби мавполюда вп'ялися Шіті в потилицю, його правиця обхопила горлянку звіра, тоді як ліва рука завдавала кам'яним ножем сильних ударів під ліве плече.

Акут ледве встиг відскочити убік, аби не опинитися під тілами цих зчеплених у двобої володарів джунглів, коли ті важко гепну-

лись на землю біля його ніг. Шіта жахливо гарчала, рикала, хрипіла й вищала, але біла мавпа, вчепившись у неї, мовчки, неблаганно добивала свою жертву.

Знову й знову кам'яний ніж глибоко впивався в гнучке тіло, аж доки велика кішка звалилася на бік, востаннє судомно ревнувши. Ще кілька останніх скорчів — і Шіта стихла, залякла назавжди.

Тоді мавполюд підвів голову, стоячи над тілом переможеного ворога, й ще раз джунглями прокотився його дикий звитяжний клич.

Акут та його мавпи стояли вражені, лячно позираючи то на мертво тіло Шіти, то на струнку, міцну постать людини, яка забила пантеру.

Тарзан озвався перший. Він врятував життя Акутові з певною метою і, знаючи, які обмежені у мавп розумові здібності, визнав за краще пояснити їм свою думку.

— Я — Тарзан із племені великих мавп, — сказав він. — Я — славний мисливець, могутній боєць. У бою з Акутом я подарував йому життя, хоча й міг убити його й стати царем. Тепер я врятував Акута від смерті, від кігтів зажерливої Шіти. Якщо Акут чи хто інший з його племені буде в небезпеці, нехай гукне Тарзана ось так!

І Тарзан видав оглушливий звук, яким плем'я Керчака скликало своїх, коли загрозувала небезпека.

— І якщо ви почуєте, що так само кричить Тарзан, — провадив він, — то згадайте, що він зробив для Акута, й чимдуж поспішайте йому на допомогу. Чи ви зробите так, як каже Тарзан?

— Хух! — відповів Акут, і решта самців племені підтримали його ствердним “хух!”.

Потім, мовби нічого й не трапилось, мавпи спокійно поновили свої пошуки їжі на галявині, і Джон Клейтон, лорд Грейсток, прилучився до них.

Невдовзі він завважив, що Акут увесь час намагається триматися поруч і що в маленьких очицях самця, коли той позирає на Тарзана, світиться якимось дивним зачудування. І одного разу Акут зробив те, чого Тарзанові жодного разу не довелося спостерігати упродовж свого життя серед мавп: той спіймав особливо смачну комашину й віддав її Тарзанові.

Згодом, коли згряя вирушала на лови, посеред рудих волохатих тіл завжди вирізнялося світлою плямою безволосе й зграбне Тарзанове тіло. Він ходив з ними біч-о-біч і торкався своєю лискучою шкірою жорсткого хутра нових друзів. Потрохи присутність Тарзана

стала для мавп чимось звичним, і вони почали дивитися на нього, як на члена своєї зграї.

Коли він необачно наближався до самиці з дитинчам, та вишкірляла ікла й гарчала на нього. Також часом невдоволено гарчав і молодий задерикуватий самець, особливо коли Тарзан надто близько підступав до нього під час їжі. Але так само всі вони гарчали й на інших мавп зграї. Тарзана це анітрохи не ображало. Він швидко відскакував від мавпи-матері, що тривожилась за свого малюка, зате й сам гарчав на свавільних молодиків, шкірячись незгірш. Він чувся цілком безпечно серед цих дужих і диких людиноподібних істот.

Швидко зважав він до способу життя своєї ранньої юності й чувся в товаристві мавп так, наче ніколи й не знався з людьми.

П'ять чи шість днів він блукав джунглями разом зі своїми новими друзями, почасти щоб не почуватися таким безнадійно самотнім, але здебільшого, щоб мавпи остаточно звикли до нього й добре його запам'ятали. Це вимагало чимало часу, адже здебільшого пам'ять у мавп вельми коротка. З досвіду попереднього дикого життя Тарзан добре знав, як може стати в пригоді плем'я могутніх і страшних звірів у хвилини смертельної небезпеки.

Пересвідчившись, що його образ надійно закарбувався у свідомості мавп, він вирішив знову взятись за обстеження довколишньої місцевості. Одного разу він удосвіта вирушив у мандри, прямуючи на північ та тримаючись берега, й цілий день майже до самого приємку швидко йшов уперед.

Наступного ранку, коли зійшло сонце, він здивовано спостеріг, що сходило воно з-за моря не просто перед ним, як це було в усі попередні дні, а праворуч. Із цього лорд Грейсток виснував, що лінія узбережжя сильно повернута на захід. Увесь день він швидко рухався далі понад узбережжям. А коли Тарзан із племені великих мавп поспішав, то шугав середнім поверхом лісу, мов білка.

Того дня надвечір він побачив, що сонце зайшло якраз навпроти берега. Нарешті перед ним постала правда, про яку він тільки здогадувався.

Роков висадив його на острові.

Як же він не додумався до цього відразу! Звісно, росіянин вибрав для свого ворога якнайгіршу долю, адже що могло бути жакливішого, аніж залишити Тарзана вікувати на безлюдному острові, де б він всякчас карався, потерпаючи за рідних?

Роков, безсумнівно, поплив далі до материка, аби там віддати маленького Джека на виховання кровожерним дикунам...

Тарзана всього пересмикнуло, коли він подумав про ті жахливі муки, що чекали на малого. Навіть у тому найкращому випадку, коли б Джек потрапив до таких дикунів, що полюбили б хлопчика, мов свого рідного, і тоді життя його було б нелегке. Тарзан досить добре знав умови життя африканських дикунів; це був суцільний ланцюг жорстоких знегод, небезпек та страждань, і найгірше доводилося тим із них, хто мав якесь почуття шляхетності, доброти й людяності.

А яка жахлива доля чекає на дитину, коли вона виросте! Адже ті звички й нахили, які виховає в ній життя серед людожерів, назавжди позбавлять її змоги спілкування з цивілізованими людьми.

Людожер! Його маленький син стане людожером! Несила була терпіти цю страшну думку.

Підпиляні зуби, спотворений, приплюснутий ніс, обличчя, потяте бридким татуванням!

Тарзан стогнав. О, коли б він міг відчути шию Рокова під своїми сталевими пальцями.

А Джейн?

Як мусить страждати вона, бідолашна, від невідомості й тривоги. Тарзанові здавалося, що дружині навіть гірше, ніж йому: адже він хоч знає, що принаймні одна з його коханих істот перебуває вдома, у безпеці, а Джейн не має ж ані найменшого уявлення, де її син і чоловік.

Добре ще, що лорд Грейсток не знав правди про долю дружини, а то б його душевні муки ще й подесятерилися.

Отак заглиблений у ці похмурі думки, Тарзан повільно блукав джунглями, коли це його вухо вловило якийсь дивний звук, неначе кігті дряпали дерево. Що ж воно могло бути?

Він обережно рушив на звук і невдовзі побачив величезну пантеру, притиснуту поваленим деревом.

Коли Тарзан наблизився, вона озирнулася, вишкірилась і люто загарчала, силкуючись визволитись, але груба гілка придавила їй спину, а менші гілки притиснули лапи.

Мавполюд стояв перед беззахисною кішкою, приреченою на голодну смерть або на загин від безжалісних ікол іншого хижака. Ось він видобув із сагайдака стрілу і вже був нап'яв лука, щоб прискорити її смерть, але раптом думка спинила його.

Навіщо забирати й волю, й життя в бідолашної тварини, коли можна так просто повернути їй і те й те?

З того, як сіпалась пантера, Тарзан зрозумів, що хребет у неї вочевидь цілий, та й передні лапи, хоч міцно затиснуті, не були, мабуть, зламані.

Тарзан вклав стрілу назад до сагайдака, перекинув лук через плече й наблизився до звірини. Він почав тихо, заспокійливо мурчати, як мурчать ці великі кішки, коли бувають задоволені чимось. Це було найприятніше звертання, яке Тарзан міг вимовити мовою Шіти.

Пантера враз перестала гарчати, тільки не зводила очей з мавполюдини.

Щоб підважити величезне дерево, потрібно було підійти до пантери так близько, що вона, опинившись на волі, могла б легко дістати мавполюда своїми довгими сильними кігтями. Але Тарзанові, годованцю великих мавп, невідоме було почуття страху.

Коли вже він щось вирішував, то діяв одразу.

Не вагаючись, Тарзан підійшов до купи переплетеного гілля, не перестаючи миролюбно і заспокійливо мурчати. Шіта повернула голову до Тарзана, невідступно й пильно вдивляючись у нього. Її с трашні ікла були вишкірені, але більш застережливо, аніж погрозливо.

Тарзан уперся плечем під стовбур дерева, і гола його нога торкнулась оксамитового хутра пантери.

Поволі Тарзан напружував свої могутні м'язи, і величезне дерево з переплетеним гіллям поступово підіймалося над пантерою. Відчувши, що тягар над нею послабшав, Шіта швидко відповзла вбік. Тарзан опустив дерево додолу, і ось двоє вільних звірів стали один проти одного.

Легка усмішка ковзнула по губах мавполюда. Тарзан добре знав: звільняючи лісового хижака, він не на жарт ризикує життям. Він анітрохи не здивувався б, якби величезна кішка, звільнившись, кинула на нього. Але цього не трапилось. Натомість пантера зупинилася за кілька кроків від дерева й стежила, як людина вивільняється із плетива гілок.

Виплутавшись, Тарзан став не далі ніж за три кроки від Шіти. Якби пантера здумала напасти, він міг видертися на вищі гілки дерева, адже Шіта не здатна лазити по деревах так високо, як він, мавполюд. Але якесь відчайдушне зухвальство спонукало його наблизитися до хижака. Тарзан наче хотів пересвідчитися: чи спроможеться звір хоч на якесь почуття вдячності, чи викаже приязнь до свого рятівника?

Коли людина наблизилася, могутня кішка обережно відступила вбік; Тарзан, не зупиняючись, пройшов, мало не торкнувшись її вологих щелеп, і закрокував далі, в ліс. Пантера попленталася слідом за ним, мов собака за господарем.

Тарзан чув, що пантера стежить за ним, тільки довго не міг визначити, чи з дружніх намірів, чи з ворожих. Може, вона вистежує його й накинеться, коли зголодніє? Та зрештою він пересвідчився, що наміри звіра були таки дружні.

Надвечір того дня Тарзан, учувши запах сарни, засів у гіллі. Коли його зашморг затягся на шиї сарни, мавполюд покликав Шіту, муркочучи трохи голосніше, ніж уранці, коли хотів її заспокоїти.

Він не раз чув, що саме так кличуть одна одну пантери, полюючи вдвох, коли якась упіймає здобич. У відповідь на Тарзанів поклик затріщали кущі й звідти виринуло гнучке золотаве тіло його дивної супутниці.

Помітивши мертву Бару і вчувши дух крові, Шіта пронизливо вискнула, і за мить двоє звірів, сівши поруч, ласували свіжиною.

Кілька днів блукала джунглями ця дивовижна пара.

Коли комусь із них щастило щось уполювати, той кликав іншого, отож вони їли часто й доволі.

Якось після вдалих ловів людина й пантера розташувалися під деревом, ласуючи вепром, якого вполювала Шіта, коли це з хащі до них підкрався нечутно лев Нума.

З лютим риканням цар звірів вистрибнув просто біля них, щоб відігнати від їхньої здобичі; Шіта пірнула в кущі, а Тарзан хутко вихопився на дерево.

У той час як Нума стояв над тілом вепра, виклично задерши голову, людина-мавпа на гілці, що нависла над левом, розплутувала свій аркан. Вибравши момент, Тарзан спритно накинув зашморг на шию Нуми. Потім рвучко затяг зашморг і підняв знавіснілого лева догори так, що лише задні лапи тварини торкалися землі. Водночас він голосно кликав Шіту.

Швидко прив'язавши мотузку до міцної гілляки, він зістрибнув додолу й кинувся на лева зі своїм ножем, тоді як пантера, що на його заклик надбігла з іншого боку, метнулася й собі на царя звірів.

Пантера рвала й шматувала Нуму, а мавполюд кілька разів угородив йому в бік кам'яного ножа, і перш ніж володар звірів спромігся перегризти мотузку своїми могутніми іклами, його мертве тіло безпорадно зависло на гілляці.

І тоді переможний клич людини-мавпи злився із звитязним риком пантери в один могутній гук, який громохким відлунням прокотився по джунглях.

Коли остання луна цього гуку завмирала у повітрі, до узбережжя безлюдного острова саме причалував довгий вузький човен-пірога із двадцятьма чорношкірими воїнами, які, зупинившись, довго дивлялися в джунглі й прислухались.

5

МУГАМБИ

Коли Тарзан дослідив прибережну смугу та сходив уздовж і впоперек весь острів під час своїх численних виправ до пралісу, він остаточно впевнився, що є тут єдиною людською істотою.

Ніде він не знайшов ані найменшої признаки бодай тимчасового перебування людини; втім не міг би з певністю стверджувати, що ніколи людська нога тут не ступала, адже пишне буяння тропічної рослинності швидко ховає кожен слід по людині. Видно було принаймні, що на цьому острові ніколи не існувало постійних людських поселень.

Наступного дня після сутички з Нумою Тарзан, так само в товаристві Шіти, здивався з плем'ям Акута. Завваживши пантеру, мавпи чимдуж чкурнули навтьоки, і Тарзан не зразу спромігся заспокоїти їх і зібрати докупи.

Йому спало на думку зробити дослід: чи не вдасться помирити цих споконвічних ворогів? Тарзан хапався за все, чим можна було згаяти час і відволіктися від похмурих думок.

Умовити мавп, щоб замирили з Шітою і не нападали на неї, виявилось, на його втіху, не надто важкою справою, попри брак слів у мавпячій мові. Але втовкмачити в маленькі мізки хижої Шіти, що вона мусить полювати разом з мавпами, а не на мавп, було завданням майже непосильним навіть для людини-мавпи.

Серед всякої іншої зброї у Тарзана була довга товста палиця. Накинувши аркан на шию пантері, він за допомогою цієї палиці намагався вбити у свідомість величезної вередливої кішки, що вона не повинна нападати на цих високих, кошлатих людиноподібних і с т о т. Коли мавпи побачили зашморг на шиї свого ворога й зрозуміли його призначення, то насмілилися підійти ближче.

Їм здавалося дивом, що пантера не кидається на Тарзана, але все пояснювалось просто: коли Шіта огризалася й гарчала, Тарзан бив її по носі, навіюючи таким чином страх перед палицею і повагу до диких мавп.

Важче було пояснити приязне ставлення пантери до Тарзана. Ймовірно, щось підсвідоме в цьому примітивному розумі, ще й посилене допіру набутою звичкою, змушувало Шіту коритися своєму рятівникові й терпіти від нього таке, чого б вона не попустила нікому іншому. Цьому, звичайно, сприяла сила людського духу, який завжди так могутньо впливає на нижчі створіння. Все це складалося в один потужний чинник, що дозволяв Тарзанові панувати в джунглях і над Шітою, і над усіма звірами, з якими йому час від часу доводилося стикатись.

Так чи інак, а людина, пантера й мавпи цілими днями біч-о-біч блукали по диких джунглях, разом полюючи й ділячися здобиччю. Але наймогутнішим з усього цього страхітливого гурту був голошкірий звір, який лише кілька місяців тому був бажаним гостем у багатьох розкішних лондонських вітальнях.

Іноді хтось із ватаги на деякий час усамітнювався, коли йому того бажалось. Так одного разу Тарзан вирушив на прогулянку берегом моря й ліг трохи поніжитися на піску під сонячним промінням. Він уже й задрімав, заколисаний ритмічною мелодією припливу, коли з-за невеличкого пагорба поблизькому узліссі виткнулась чиясь чорна голова.

Пара зірких очей вражено втупилась у велетенську постать дикої білої людини, що розляглася під променями гарячого тропічного сонця. Потім власник очей озирнувся, на мигах кличучи когось, хто стояв позаду. За хвилюк вже дві пари очей стежили за людиною-мавпою: потім з'явилися нові голови, ще й ще... Врешті на тлі неба завидніло близько двадцяти відвортно розмальованих диких воїнів, що нишком полягали на животах на краю узвишся, розглядаючи білошкірого незнайомця.

Обличчя чорних воїнів були звернені проти вітру, тож їхній запах не долинав до Тарзана. Та й лежав він спиною до них і не міг бачити, як вони з'явилися на пагорбі, а тоді нечутно поплазували густою травою до піщаного берега, де він дрімав.

Це були дебелі чорношкірі з дивовижними зачісками, яскраво розмальованими обличчями, обчіпляні розмаїтими металевими прикрасами, і з кольоровим пір'ям у чупринах — вигляд, що й казати, вони мали дикий, кровожерний.

Ось вони сповзли з пагорба, обережно поспинались на ноги і, пригнувшись, вимахуючи над головами своїми бойовими палицями, мовчки посунули до заглибленої в сон білої людини.

Душевні муки, що їх пережив Тарзан, трохи послабили його звичну загострену пильність; дикуни вже були зовсім поруч, коли він відчув небезпеку й прокинувся.

Негри побачили, що білошкірець їх помітив, і з пронизливим бойовим вереском кинулися на свою здобич.

Розум і м'язи Тарзана спрацювали водночас, від найменшого сигналу тривоги. Він зірвався на ноги, схопив палицю і заходився відбивати несподіваний напад. Першими спритними ударами Тарзан збив ближчих напасників. Оточений зусебіч, він боронився, гатячи праворуч і ліворуч з такою люттю, силою і точністю, що посіяв паніку серед решти.

Дикуни трохи позадкували й почали радитись, а мавполюд стояв незворушно, згорнувши руки на грудях, і з посмішкою дивився на них. За хвилину напасники вишикувалися півколом і розпочали нову атаку, цього разу із важкими списами. Вони наступали, розсипавшись півколом поміж Тарзаном і джунглями, і з кожним їхнім кроком це півколо дедалі звужувалось.

Виглядало на те, що мавполюдові навряд чи вдасться врятуватися від цієї останньої атаки, коли всі їхні важкі списи будуть одночасно кинуті на нього; він міг метнутися у відкрите море, або спробувати прорвати лаву чорних воїнів.

Тарзана раптом осяяло, і він заусміхався ще ширше, хоча його доля здавалась вирішеною. Він спокійно стояв посеред дикого танцю, повертаючись так, щоб бути увесь час обличчям до напасників.

Чорні воїни були ще на певній відстані від Тарзана, повільно наближаючись, видаючи, відповідно до звичаю свого племені, жахливі крики й підскакуючи у фантастичному бойовому танці.

І тоді мавполюд видав оглушливий гук, що притлумив увесь жахливий бойовий лемент черношкірих. Дикуни стали й спантеличено Perezирнулися. Невже це кричала людина? Цей звірячий гук був такий страшний, аж у них кров похолела в жилах. Але ж вони на власні очі бачили: саме з рота білої людини виривався цей жахливий поклик.

Трохи отямившись від переляку, дикуни знову були пішли в наступ і вже звели списи на свою здобич, коли це позад них затріщали кущі, й воїни знов зупинились. Вони озирнулися і побачили видовище, від якого захолола б кров і в хоробріших людей, ніж воїни племені вагамбі.

З гущавини вистрибнула величезна пантера з вишкіреними іклами й палючими очима, а за нею назирці дибуляло десятків два великих кошлатих мавп. Пантера швидко й нечутно мчала, ковзаючи низько в густій траві; мавпи, напівзігнуті на своїх кривих ногах, бігли підтюпцем, вимахуючи довгими ручиськами, що діставали землі, і їхні могутні тіла химерно вихитувалися з боку на бік.

Тарзанові звірі з'явилися на його заклик.

Перш ніж воїни вагамбі встигли отямитися з переляку, дивна зграя кинулась на них з одного боку, а Тарзан — із другого. Дикуни відчайдушно захищалися, їхні списи й палиці звалили чимало мавп, але один за одним гинули й вагамбі.

Страшні зуби й гострі пазурі Шіти дерли, шматували чорні тіла, міцні жовті ікла Акута перегризали шийні артерії, а Тарзан, годованець великих мавп, гасав у самісінькому вирі бою, мов бог війни, п і дбадьюрюючи й надихаючи своє звірине військо та вражаючи ворогів довгим кам'яним ножем.

Невдовзі чорношкірі, на смерть перелякані, кинулися навтьоки, рятуючи своє життя, але з двадцятьох лише одному пощастило уникнути зубів розлючених тварин.

Це був Мугамбі, вождь племені вагамбі з краю Угамбі, і коли він пірнув у гущавину за пагорбом, лише пильні очі людини-мавпи помітили, куди подався утікач.

Тарзан залишив свою зграю наїдатися м'ясом забитих і кинувся слідом за єдиним, хто вцілів після кривавого побоїща. Вже за пагорбом він знов побачив чорного воїна, що мчав чимдуж до великого бойового човна, витягнутого на пісок узбережжя. Мавполюд біг за чорношкірим нечутно, мов тінь. В голові у білої людини, ледве вона побачила пірогу, виник новий план. Адже ж на цьому човні можна дістатися до тієї землі, звідки прибули ці люди! Навіть якщо воїни прибули не з материка, а з іншого острова, то, далекі, цей острів заселений людьми і має сполучення з материком. А може, ці тубільці прибули сюди таки з африканського узбережжя...

Важка рука лягла на плече воїна-утікача, який навіть не підозрював, що за ним женуться. Той крутнувся, щоб кинутися на свого переслідувача, але залізні пальці стисли йому зап'ястя, і, перш ніж негр міг вивільнити руки, його кинуто додолу, а біла людина всілася на нього верхи.

Тарзан звернувся до воїна, що лежав під ним, мовою західного узбережжя Африки.

— Хто ти?

— Я — Мугамбі, вождь племені вагамбі! — відповів чорношкірий.

— Я подарую тобі життя,— сказав Тарзан,— якщо ти пообіцяєш допомогти мені вибратися з цього острова. Що скажеш на це?

— Я хотів би допомогти тобі,— відповів Мугамбі.— Але без моїх воїнів, яких ти повбивав, навіть мені тепер не вибратися з твого острова. Нікого посадити на весла, а без веслярів ми не зможемо скористатися пірогою.

Тарзан устав і дозволив підвестись своєму супротивникові. Це був високий і гарний, чудової міцної статури чоловік,— просто чорний двійник прекрасного білого велетня, що стояв перед ним.

— Ходімо! — сказав мавполюд і рушив туди, звідки долинали гарчання й мурчання звірів-банкетарів.

Мугамбі сахнувся.

— Вони ж з'їдять нас! — заперечив він.

— Не з'їдять,— заперечив Тарзан.— Вони мої!

Але чорношкірий ніяк не наважувався вертатись до страшних істот, що пожирали тіла його воїнів. Тарзан таки змусив його йти за ним, і коли обидва вийшли з джунглів, то побачили на березі страшливу картину кривавої учти. Звірі теж побачили людей і погрозиливо загарчали, підводячи голови, але Тарзан сміливо пішов поміж них, тягнучи за собою Мугамбі, котрий тремтів усім тілом.

Як нещодавно Тарзан змусив людиноподібних мавп прийняти у своє товариство Шіту, так йому вдалося, навіть ще легше, призвичаїти їх до Мугамбі. З Шітою, втім, справа виявилась не такою легкою: пантера довго не могла втямити, чом вона не має права повестися з Мугамбі так само, як вона вчинила з його воїнами. Але Шіта була цілком сита й лише кружляла довкола чорношкірого з глухим гарчанням, не зводячи з нього блискучих очей.

Мугамбі, напівмертвий від страху, чіплявся за Тарзана, а той ледь втримувався від сміху, дивлячись на перестрашеного чорного вождя. Нарешті Тарзан схопив пантеру за шкірки, підволик її вприпул до Мугамбі й щоразу, коли та починала дуже гарчати на чорношкірого, давав їй ляпаса по носі.

Коли Мугамбі побачив, як людина голіруч дає раду найлютішому хижакові джунглів, очі йому мало не вилізли на лоба. Він був ладен упасти долілиць перед білим велетнем, що ввижався йому чи не богом джунглів.

Навчання Шіти посувалося так успішно, що невдовзі вона перестала звертати увагу на Мугамбі, і надвечір він уже чувся в її товаристві трішки безпечніше.

Сказати правду, це нове товариство було йому не дуже до душі, й він боязко заковував очі щоразу, коли хтось із зграї надто близько підступав до нього.

Коли вже зсунулося, Тарзан, Мугамбі, Шіта й Акут лягли в засідку біля водопою і невдовзі помітили сарну. Мавполюд дав знак, і всі четверо зненацька кинулись на тварину, а чорному вождеві здалося, що бідолашна сарна вмерла з переляку раніше, ніж будь-хто з них її торкнувся.

Мисливці зразу поділили між собою здобич, і негр розпалив багаття, щоб підсмажити свою частку, а Тарзан, Шіта й Акут заходилися коло сирого м'яса, шматуючи його своїми гострими зубами та погиркуючи одне на одного, коли хтось чіпав чужий шматок.

Навряд чи варто дивуватися з того, що біла людина виявилася ближчою до звірів, аніж чорношкірий дикун. Ми всі раби звичок, набутих через виховання змалку, і коли відпадають зовнішні обставини, що змушують притлумлювати ті звички, ми легко повертаємося до того, з чим поріднилися і пов'язані якнайтісніше.

Мугамбі зроду-віку не їв сирого м'яса, тоді як Тарзан до двадцяти років не куштував ані смаженого, ані вареного, і лише за три-чотири останні роки призвичаївся до харчування цивілізованих людей. Але не лише через дитячі звички мавполюд віддавав перевагу сирому м'ясу. Він вважав, що смак м'яса від смаження значно погіршується, а найбільше смакувала йому щойно забита, ще тепла дичина.

Для нас, “цивілізованих” людей, те, що Тарзан смакував сирим м'ясом і ласував хробаками, здається просто відворотним. Та коли б ми змалечку харчувалися такою їжею і звично дивилися, як довкола всі споживають те саме, то ставилися б до Тарзанового смаку чи не з більшим розумінням, аніж до вишуканих гурманських делікатесів, що здатні викликати лише збридження й нудоту в дикого африканського людоджера. Вся справа тут лише у звичці.

Поблизу озера Рудольф, наприклад, живе плем'я, що не їсть ані баранини, ані яловичини, тоді як у сусідніх племен це — звичайна їжа. Неподалік інше плем'я полюбає осялятину, від одного вигляду якої нудить їхніх ближніх сусідів. Чи ж можна після цього прийняти як абсолютну істину, що слимаки, устриці й жаб'ячі лапки смачні, а хробаки та комахи зовсім неїстівні, чи що ковтати живу устрицю не так гидко, як чисте, ніжне м'ясо допіру вбитої сарни?

Усі наступні дні Тарзан був захоплений лише однією думкою — знайти спосіб використати пірогу, щоб дістатися материка. Він намагався навчити мавп веслувати: кілька разів садовив декого з них

у вутле суденцѣ і вчив їх веслярства у затоці, захищеній від хвиль скелястим виступом.

Він давав мавпам в руки весла й пояснював, що вони повинні повторювати його й Мугамбі рухи. Після кількох невдалих спроб мавполюд переконався, що потрібні будуть довгі тижні наполегливого дресирування, поки з них поробляться сякі-такі веслярі, бо ж так важко мавпам зосередитися на одноманітній діяльності, і це їм швидко набридає.

А втім, з усіх людиноподібних мавп одна становила щасливий виняток — це був Акут. Від самого початку той виказував зацікавлення новим спортом. Схоже було, що ватаг зразу втямив, для чого потрібні весла, що свідчило про більші розумові здібності, аніж у його одноплемінців; тож Тарзан намагався недосконалою мовою мавпутовкмачити йому, як то слід користуватися веслами.

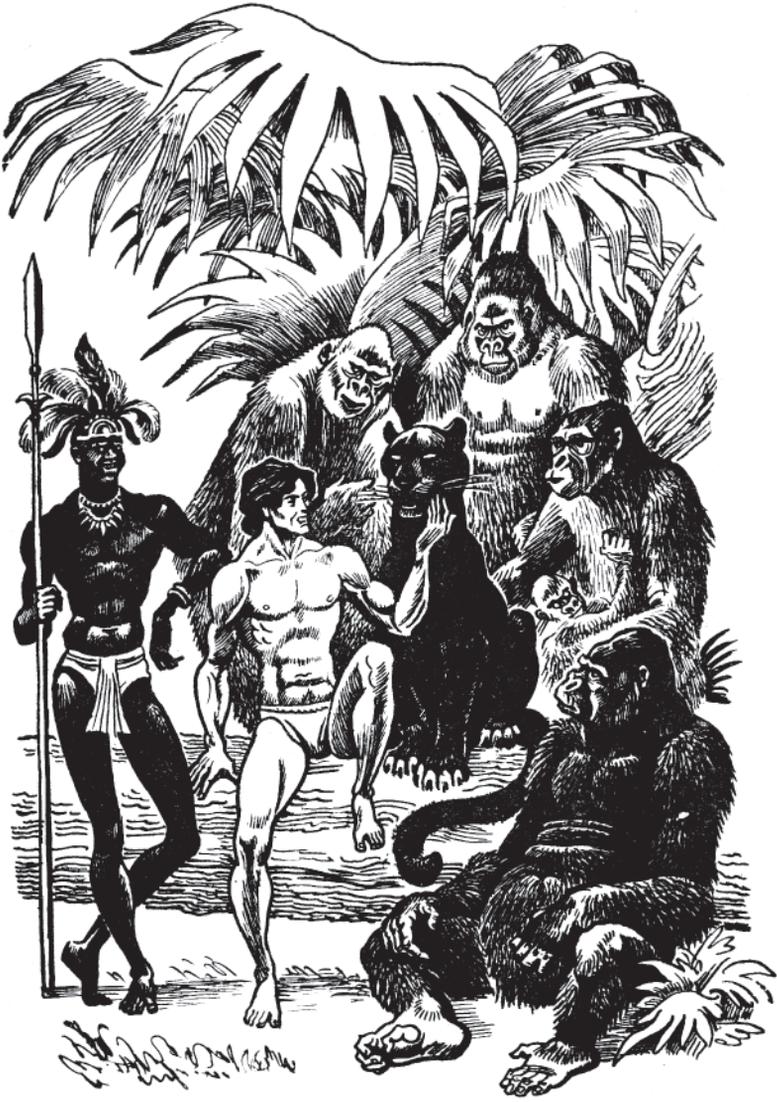
Втративши надію навчити зграю мавп веслувати, Тарзан надумав обладнати пірогу вітрилом і заходився плести велику мату з деревного лубу. Розпитуючи Мугамбі, Тарзан довідався, що материк лежить не дуже далеко від острова. Схоже було, що воїни вагамбі дісталися до гирла великої ріки й відпливли на своєму човні надто далеко від берега; захоплені відпливом і дужим вітром із суходолу, невдовзі загубили землю з поля зору. Цілу ніч вони пробули у широкому морі й невпинно гребли, як їм здавалося, до рідного берега. Коли зійшло сонце й воїни побачили землю, то дуже зраділи, вважаючи, що перед ними — материк. Лише від Тарзана Мугамбі довідався, що вони потрапили на острів.

Вождь племені вагамбі недовірливо й з осторогою дивився на вітрило — такої мудрації він зроду не бачив. Край племені вагамбі розташований в глибині материка, біля ріки Угамбі, і ніхто з його племені досі не діставався океану.

Проте Тарзан сподівався, що за доброго західного вітру він на своєму вутлому вітрильнику досягне континенту майже без зусиль. Він надумав, що краще вже загинути у широкому морі, аніж лишатися на безлюдному острівці без надії будь-коли вихопитися звідси, адже зрозуміло було, що до цього острова, не позначеного на картах, не підходять кораблі.

За кілька днів пірога була споряджена, на ній було встановлено вітрило, і щойно подув сприятливий вітер, вона прийняла на борт дикого капітана із дивною, страшною залогою, подібною до якої не бувало на жодному кораблі у світі.

Цю залогу складали, крім Тарзана: Мугамбі, Акут, пантера Шіта й півтора десятка величезних самців із Акутового племені.

Пірога прийняла на борт дикого капітана із дивною, страшною залогою, подібної до якої не бувало на жодному кораблі у світі.

ЖАХЛИВА ЗАЛОГА

Пірога із своїм диким екіпажем повільно рухалася між рифами вузькою протокою, через яку вона мала вийти у широке море. Тарзан, Мугамбі й Акут веслували: скористатися з вітрила не було можливості, бо високий берег затримував пориви вітру.

Шіта лежала біля Тарзанових ніг. Він вирішив тримати дикого звіра поодаль від інших мандрівників: найменшого приводу було б достатньо, щоб Шіта кинулася на когось. Лише на білу людину вона дивилася покірно, як на свого пана.

Мугамбі сидів на кормі, перед ним на дні піроги скоцюрбився Акут, а між Акутом і Тарзаном горбатились дванадцятьоро волохатих людиноподібних мавп, які сторожко й недовірливо роззиралися навсібіч і раз у раз тужливо поглядали на рідний берег.

Все було гаразд, доки човен не вийшов у широке море. Щойно берег лишився позаду, як вітер вихопився на простір, вдарив у вітрило, і легкого човна погнало хвилями, мов тріску. І чим далі пірога мчала в море, тим вище здіймалися хвилі.

В човні почалася паніка, бо хвилі й хитання перестрашили мавп.

Попервах вони стривожено роззиралися, вовтузились, а тоді почали верещати й ревіти. З великими труднощами Акут стримував їх, та коли одна надто вже велика хвиля підхопила човна, мавпи так перелякалися, що схопилися на лапи й ледь не перекинули суденце. Тарзанові й Акутові насилу вдалося заспокоїти їх. Але потроху спокій поновився й поступово мавпи почали звикати до хитавиці.

Подорож минула без пригод, вітер був сприятливий, і за годину Тарзан помітив темну берегову смугу. Через нічну темряву неможливо було визначити, чи саме тут знаходиться гирло Угамбі, чи деінде, тож про всяк випадок Тарзан вирішив пристати до найближчого місця й там дочекатися світанку.

Човен тицьнувся носом у пісок, розвернувся бортом до берега й перекинувся, висипавши всю залогу. Хвилі припливу накривали людей і звірів, і лише з великими труднощами їм вдалося дістатися берега.

Мавпи всю ніч сиділи тісною купою, намагаючись зігрітися. Мугамбі розпалив багаття й ліг біля вогню. Зголоднілі Тарзан і Шіта вирушили в пекельну темряву поблизького лісу на лови.

Обоє не боялися нічної темряви і, поки стежка була досить широка, йшли поруч, а коли вона звужувалась, ступали одне за одним,

Тарзан перший вчув запах якоїсь тварини. Скрадаючись, вони з Шітою наблизились до густих заростей очерету біля річки й раптом побачили там великий, нерухомий темний силует. Це був величезний буйвіл, що спокійно лежав у самій гушавині очерету.

Вони підповзали все ближче до бика, який нічого не підозрював: Шіта з правого боку, Тарзан — з лівого. Вони часто полювали так разом, подеколи підбадьорюючи одне одного стишеним муркотінням.

На мить обоє причаїлись, а потім Тарзан дав знак, і Шіта стрибнула буйволу на спину, вп'ялася йому в потилицю. Тварина, ревучи, зрвалася на ноги, але в ту саму мить Тарзан кинувся на неї і кілька разів угоротив свого кам'яного ножа під ліве рамено, тримаючись другою рукою за густу гриву.

Бик шалено помчав очеретом, тягнучи за собою тих, хто забирав у нього життя. Шіта намертво вп'ялася бикові в шию, намагаючись перегризти яремну жилу.

Ревучий бик проволік обох напасників кілька метрів, але невдовзі ніж знайшов його серце, й бик, ревнувши востаннє, звалився на землю. Тоді Тарзан з Шітою наїлися вже донесхочу свіжини й вляглися спати в гушавині — через кілька хвилин голова людини спочивала на темно-бурому хутрі пантери. Коли розвиднілося, вони прокинулись і повернулися на берег. Тарзан повів решту залоги до вчорашньої здобичі.

Звірі дожерли буйвола й позасинали, а Тарзан і Мугамбі вирушили на пошуки ріки Угамбі. Пройшли не більше півтора метра, коли побачили широке плесо, і негр відразу впізнав ту ріку, якою він зі своїми бідолашними товаришами недавно був спустився до океану.

Обидва негайно пройшли берегом до самого гирла й побачили, що воно знаходиться на відстані близько кілометра від того місця, де пристав їхній човен.

Тарзан був дуже цим задоволений. Він не сумнівався, що коли просуватиметься вгору по великій ріці, то зустріне тубільців, а від них дізнається щось про Рокова та свого сина. Він був переконаний, що росіянин не зважився заглибитися в материк, а спробував скількимога швидше позбутися дитини після того, як висадив Тарзана на безлюдному острові.

Тарзан і Мугамбі зрушили пірогу з місця й довго вовтузилися біля неї, намагаючись зіпхнути на воду. Заважав сильний приплив, і лише після тривалих зусиль їм нарешті вдалося протягти пірогу

через бурун на глибину й сісти на неї. Нарешті вони вирушили попід берегом до щойно віднайденого гирла Угамбі. Тут знову зіткнулися з перешкодами: сильна течія ріки й відплив, що саме настав, не давали змоги увійти в гирло. Лише після численних спроб, тримаючись близенько берега, де течія слабшала, білий і негр зуміли піднятися вгору. І лише надвечір, коли смеркало, нарешті досягли місця, де вранці залишили своїх приятелів-звірів.

Тарзан і Мугамбі міцно припнули човна до товстої гілки й заглибилися в джунглі. Усі дванадцятьоро мавп були тут-таки, ласували плодами, але Шіти ніде не було видно. Не повернулась вона й поночі, і Тарзан подумав, чи не вирушила пантера на пошуки своїх родичів.

Наступного дня рано-вранці Тарзан повів свій гурт до річки. Дорогою він кілька разів зупинявся й голосно викрикував свій поклик. І ось здалеку долинула відповідь, і гнучка постать Шіти вистрибнула з кущів на берег саме в ту мить, коли Тарзан, Мугамбі й мавпи обережно сідали в човен.

Муркочучи, мов кошень, велика пантера підійшла до Тарзана й потерлася об нього своїм боком; потім, за командою мавполюда, Шіта легко стрибнула в пірогу і зайняла своє місце на носі човна.

Коли всі вже були на місцях, з'ясувалося, що бракує двох великих мавп. Мавпячий цар і Тарзан гукали, кликали їх, може, з години. Але відповіді не було, й човен відплив без них. Це були саме ті мавпи, яких найважче було умовити полишити рідний острів. Саме в они виказували особливий страх перед морською подорожжю і найбільше непокоїлися під час хитавиці. Тому Тарзан не без підстав виснував, що ті двоє зумисне сховалися й свідомо не відгукуються на оклики.

Десь опівдні човен пристав до берега, й мандрівники вирушили на пошуки їжі. І тієї самої хвилини зграбний голий дикун, який вистежив їх крізь густі зарості на березі, чкурнув понад рікою вгору й зник, перш ніж хтось із людей чи звірів міг його помітити.

Мов прудконогий олень, помчав він вузькою стежкою вгору понад рікою і, страшенно схвильований, прибіг у тубільне селище за кілька кілометрів від того місця, де Тарзан зі своєю зграєю саме почав полювання. Воїн підбіг до вождя, що лежав біля входу в свою круглу хатину, й закричав:

— Прийшла ще одна біла людина! Ще одна біла людина, а з нею багато воїнів. Вони припливли у великій бойовій пірозі! Вони вбиватимуть і грабуватимуть нас, як той чорнобородий, що допіру полишив нас!..

Пірога із своїм диким екіпажем повільно рухалася між рифами вузькою протокою, через яку вона мала вийти у широке море.

Вождь, якого звали Кавірі, скочив на ноги. Він щойно зазнав багато кривди від білої людини, і його серце повнилося ненавистю й люттю. За мить загуркотіли бойові барабани, скликаючи мисливців з лісу й землеробів з поля.

Швидко спустили на воду сім бойових човнів. У них сіли воїни з розмальованими обличчями, закосичені перами. Незграбні бойові човни, кермовані дужими лискучими чорними руками, наїжачилися довгими списами й нечутно поплинули по воді.

Кавірі не наказував бити в тамтами чи сурмити в ріг. Він був хитрий воєначальник і хотів своїми сімома бойовими човнами зненацька напасти на човен білої людини — здолати ворога чисельною перевагою, перш ніж його рушниці принесуть смерть воїнам Кавірі.

Човен Кавірі линув ледь попереду інших і, коли оминув крутий вигин ріки, майже впритул зіштовхнувся з човном, якого шукав.

Човни опинилися так близько один до одного, що Кавірі лише в стиг помітити біле обличчя людини, яка сиділа на носі човна, а наступної миті піроги зіткнулись, чорношкірі посхоплювалися зі своїх місць, грізно горлаючи й потрясаючи довгими списами.

Але за мить, коли Кавірі спромігся розгледіти, яка залога у човні білої людини, він віддав би всі свої намиста й прикраси за змогу опинитися знов у себе в селищі якомога далі звідси. Щойно зіштовхнулись човни, як з дна піроги білої людини підвелися на повен зріст страшні Акутові мавпи. З лютим гарчанням і гавкотом вони за кілька секунд своїми довгими волохатими руками повихоплювали списи в чорношкірих.

Воїни Кавірі були нажахані, однак їм не лишалося нічого іншого, як боронитися. В цей час на поміч підпливли інші бойові човни. Воїни в них жадали бою, гадаючи, що битимуться з білими людьми та їхніми чорними носіями.

Човни оточили Тарзанову пірогу, але тільки-но чорні воїни помітили, який супротивник перед ними, всі, окрім одного човна, розвернулися й швидко попливли назад, угору по ріці. Лише одне суденце підійшло надто близько до Тарзанової піроги, і тільки тоді воїни, які в ньому сиділи, побачили, що їхні товариші б'ються зовсім не з людьми, а з якимись “демонами”. Тарзан щось тихо звелів Шіті й Акутові, і ті, не даючи воїнам змоги відплисти, стрибнули на них із криками, від яких крижаніла душа.

На одному кінці човна величезна пантера шматувала людей так, що бризкала кров, а на другому Акут міцними зубами вгризався

в горлянки воїнів і кидав їх одного за одним у воду, пробиваючись до середини суденця.

Кавірі був такий поглинутий відчайдушною боротьбою з “демонами”, які стрибнули до нього в човен, що не міг ніяк допомогти воїнам з іншого човна. Величезний білий “демон” видер з його рук списа так легко, наче він, могутній Кавірі, був дитиною. Волохаті чудовиська нищили його воїнів, а чорношкірий велетень, подібний до самого Кавірі, шаленів разом з цією страшною зграєю, наче й сам був звіром.

Кавірі хоробро бився зі своїм супротивником. Він знав, що смерть неминуча, і хотів якомога дорожче продати своє життя. Та швидко переконався, що вся його сила — ніщо супроти нелюдських м’язів та спритності білошкірця. Нарешті той схопив його за горло й жбурнув на дно човна.

Голова Кавірі пішла обертом, усе закружляло перед очима, він відчув сильний біль в грудях і знепритомнів.

Коли він розплющив очі, то побачив, що лежить на дні свого човна. Руки й ноги Кавірі були зв’язані. На носі човна сиділа велика пантера й невідривно дивилася на нього.

Кавірі здригнувся і заплющив очі, чекаючи, що хижак ось-ось кинеться на нього й покладе край його існуванню.

Але ні, жахливі ікла не шматували його тіла, тож Кавірі знов наважився розплющити очі. Тепер він побачив, що біля пантери сидить білий велетень — той самий, що здолав його.

Цей чоловік веслував, і за ним Кавірі побачив кількох своїх воїнів, що також веслували, а позад них скоцюрбилися великі волохаті мавпи.

Тарзан помітив, що вождь опритомнів, і звернувся до нього:

— Твої воїни сказали мені, що ти вождь великого племені, і що твоє ім’я — Кавірі.

— Так, — відповів чорношкірий.

— Чому ти напав на мене? Адже я прийшов з миром.

— Інший білий також приходив “з миром” три місяці тому, — відповів Кавірі. — Ми принесли йому в дарунок козу, плодів і молока, а він почав стріляти у нас із рушниці і вбив багатьох з мого племені, а потім пішов геть, забравши з собою наших кіз, багатьох молодиків та жінок.

— Я не такий, як той білий, — сказав Тарзан. — Я не кривдив би вас, якби ти не напав на мене. Скажи мені, що то була за біла людина? Я теж шукаю одного білого, що завдав мені великої кривди. Може, це той самий?

— У нього було дуже недобре обличчя з великою чорною бородою, і він був дуже, дуже лихий. Так, справді, дуже лихий!

— А чи не було з ним маленького білого хлопчика? — спитав Тарзан, і його серце завмерло в чеканні відповіді.

— Ні, пане, — відповів Кавірі, — білого хлопчика з ним не було. Білий хлопчик був з іншим гуртом.

— З іншим! — вигукнув Тарзан. — З яким саме?

— Їх було троє білих: чоловік, жінка й дитина, а ще з ними йшло шестеро чорних носіїв. Вони пройшли вгору по ріці за три дні перед отим дуже лихим білим. Я гадаю, що вони тікали від нього.

Білий чоловік, жінка й дитина! Тарзан був просто ошелешений. Дитина — це напевне його маленький Джек. Але що то за жінка? Хто той чоловік? Може, хтось із спільників Рокова змовився з якоюсь жінкою з товариства росіянина і вкрав у нього дитину? В такому випадку вони, напевне, вирішили повернути дитину до Англії і з ажадати там винагородити, або ж тримати малого у себе, аж доки відстануть викуп...

Тепер, коли Роков спромігся загнати змовників далеко вглиб країни, Тарзанові, можливо, вдасться наздогнати їх, якщо вони лише не потраплять у полон і їх не вб'ють людоджери, які живуть біля витоків Угамбі, і яким, Тарзан був певен, Роков хотів віддати хлопчика.

Він розмовляв з Кавірі, а тим часом усі три човни продовжували свій шлях угору по ріці до селища. Воїни Кавірі веслували, крадькома зиркаючи на своїх страшних супутників. Троє мавп із племені Акута були вбиті під час бою, і, крім Акута, лишилося ще вісім лютих звірів, а ще ж була пантера Шіта, і, нарешті, Тарзан і Мугамбі, які здавалися дикунам страшнішими за звірів.

За все своє життя воїни Кавірі не бачили жадливішої залози. Вони увесь час побоювалися, що хтось із звірів накинеться на них. Справді, Тарзанові й Мугамбі нелегко було заспокоювати лютих звірів, стримувати, щоб ті не напали на чужих негрів.

Прибувши до селища Кавірі, Тарзан зробив лише невеличку зупинку, аби попоїсти, й домовитися з вождем, щоб той дав дванадцятьо веслярів для його човна.

Кавірі охоче пристав на всі вимоги мавполюда — аби швидше забралась геть моторошна зграя. Але вождеві невдовзі довелося переконатись, що легше пообіцяти веслярів, аніж привести їх. Коли чорношкірі дізналися про Тарзанові наміри, то ті, хто ще не встиг утекти в джунглі, зараз же чкурнули туди. І коли Кавірі хотів покзвати,

кого саме з людей призначено супроводжувати Тарзана, то з'ясувалось, що лише він сам, Кавірі, й залишився у селищі. Тарзан не зміг стримати посмішки.

— Вони не надто прагнуть супроводжувати нас! — сказав він. — Але ти лишайся спокійно вдома, Кавірі. Дуже швидко побачиш, як твоє плем'я знову збіжиться до тебе.

Мавполюд підвівся і, наказавши Мугамбі лишатися з Кавірі, зник у хащах із Шітою та мавпами.

Десь півгодини мовчанку пралісу порушували лише звичні для нього звуки, Кавірі й Мугамбі сиділи удвох серед селища, огороженого високим пакіллям.

Раптом здалеку долинув лиховісний гук. Мугамбі впізнав страшний бойовий клич мавполюда. І негайно зусібіч залунали такі самі кличі, з якими час від часу перегукувалось завивання голодної пантери.

7

ЗРАДА

бидва дикуни, Кавірі й Мугамбі, сиділи навпочіпки біля входу. Коли в джунглях залунали несамовиті крики, вони перезирнулись, і Кавірі, з ледь прихованим страхом, спитав:

— Що це таке?

— Це бвана¹ Тарзан та його люди, — відповів Мугамбі. — Але я не знаю, що вони роблять; може, пожирають твоїх утікачів!

Кавірі здригнувся і тривожно подивився в напрямку джунглів. За все своє життя в диких лісах він жодного разу не чув такого жахливого галасу.

Крики лунали все ближче. До них долучалися перелякані вигуки жінок і дітей. Цей страхітливий хаос диких звуків тривав хвилин двадцять, аж доки наблизився на відстань кинутого каменя. Кавірі скочив на ноги й хотів був тікати, але Мугамбі схопив його й не пускав — так наказав Тарзан.

Ще за хвилину з хащів вигулькнули смертельно перелякані дикуни й чкурнули ховатися по своїх хатинах. Вони мчали, мов перелякані вівці, а їх гнали Тарзан, Шіта й страшні Акутові мавпи.

---

¹Б в а н а — африканське шанобливе звертання: “пан”.

І ось Тарзан став перед Кавірі й сказав із звичною спокійною посмішкою:

— Твій народ повернувся, брате, і тепер ти можеш вибрати веслярів, які б супроводжували мене й гребли в моєму човні.

Тремтячи й заточуючись, Кавірі пішов викликати своїх людей з хатин, але ніхто не озвався до вождя.

— Пригрози їм,— підказав Тарзан,— що коли вони не вийдуть, то я пошлю по них своїх людей.

Кавірі виконав наказ, і дуже швидко всі мешканці селища повиходили надвір. Вони тремтіли, витріщаючись на диких звірів, які походжали вулицею.

Вождь квапливо визначив дванадцятьоро воїнів, котрі мали супроводжувати Тарзана. Бідолахи посіріли від жаху при одній лише думці, що їм доведеться сидіти поруч із страшними мавпами та пантерою у вузькій пірозі. Але Кавірі заявив їм, що все одно іншої ради нема, бо загін бвани Тарзана при найменшій спробі втекти перейме їх. Тоді вони слухняно й понуро рушили до ріки та посідали на свої місця в човні.

З величезним полегшенням Кавірі стежив, як човен плыв угору по ріці, все далі від його селища, аж доки, врешті, щез з очей.

* * *

Минуло три дні. Химерне товариство дедалі більше заглиблювалося в нетрі дикої країни, що лежала обабіч Угамбі — цієї майже ще недослідженої ріки. Дорогою трьом із дванадцятьох воїнів пощастило втекти, але тим часом деякі з мавп навчилися веслувати, тож Тарзана ця втрата не дуже засмутила.

Якби вони йшли берегом, то, безумовно, посувалися б швидше, але Тарзан гадав, що на човні йому легше буде тримати свою дикую залогоу в послуху. Двічі на день вони приставали до берега й ходили на полювання, а ночували або на березі, або ж на одному з численних острівців, якими рясніла ріка.

Хоч би до якого селища вони наближались, тубільці панічно тікали від них, і Тарзан надibuвав на своєму шляху лише покинуті осідки. Це тривожило й непокоїло мавполюда, бо вкрай необхідно було розпитати якого-небудь дикуна, що мешкає на березі річки, але через те, що мешканці ховалися, досі йому це не вдавалось.

Врешті він переконався, що нічого іншого не лишається, як самому висісти з човна і йти берегом, а залого хай пливе за ним у човні.

Мавполюд пояснив свій намір Мугамбі й наказав Акутові слухатися чорношкірого, як старшого.

— Я повернуся до вас за кілька днів, — сказав Тарзан, — а зараз мушу йти вперед, щоб з'ясувати все, що можна про того лихого білого, якого я шукаю.

На наступній зупинці Тарзан залишився на березі й невдовзі зник з очей своєї залого.

Перші селища, на які він натрапив, також були покинуті мешканцями — так швидко поширювалася чутка про човен із страшною залогою. Але надвечір мавполюд підійшов нарешті до селища, де були люди — близько двохсот тубільців. Численні очеретяні хатини поселення були огорожені грубим пакіллям.

Тарзан засів у гіллі велетенського дерева, що нависало над огорожею, а під тим гіллям жінки саме варили вечерю.

Годованець мавп метикував, як йому краще зав'язати стосунки з тубільцями, щоб не налякати їх та не розбудити дикого інстинкту — нехайно кидатися в бій. Зараз, коли був дорогий кожен день, Тарзан не мав ані найменшого бажання заводити бійку з першим-ліпшим плем'ям, яке тільки трапиться йому на шляху.

Нарешті в голові у нього вибудувався план. Тарзан ще раз пересвідчився, що густе листя надійно ховає його від очей тубільців, і закричав так, як кричить розлючена пантера. Він добре вмів наслідувати цей крик. Його намір удався: очі всіх мешканців селища враз прикипіли до густого листу довкола нього.

Вже сутеніло, й погляди негрів не могли проникнути крізь зелений густолист, що ховав мавполюда. Коли Тарзан побачив, що привернув увагу тубільців, то закричав ще дужче, а потім майже нечутно зістрибнув на землю й швидко підбіг до воріт селища.

Тут він почав гамселити кулаками в браму, вигукуючи місцевою мовою, що він прийшов як друг і просить їжі й ночівлі.

Тарзан добре знав вдачу чорношкірих. Від криків пантери нерви їхні вкрай напружились, а несподіваний нічний грюкіт у браму ще більше перестрашив їх.

Його анітрішки не здивувало, що вони не зразу відгукнулися на його благання, бо тубільці бояться усіляких звуків із темряви, вважаючи, що то злі духи чи демони. Тож він продовжував гукати.

— Пустіть мене, друзі! — кричав Тарзан. — Я женуся за білим чоловіком, що проходив тут кілька днів тому. Я хочу покарати його за кривду, якої він завдав мені й вам. Якщо ви сумніваєтесь, я доведу вам свою приязнь: ось зараз прожену з дерева пантеру, перш ніж вона встигне напасти на вас! А якщо ви не пообіцяєте впустити мене й допомогти мені як друзі, я лишу ту Шіту на дереві, і нехай вона зжере вас.

Хвилину панувала мовчанка. Потім почувся старечий голос:

— Якщо ти справді біла людина й друг, то ми тебе впустимо, але спочатку прожени Шіту!

— Добре, — відповів Тарзан, — слухайте: за кілька хвилин її там не буде!

Мавполюд швидко повернувся до дерева й цього разу з навмисним шамотінням заліз на нього. Він лиховісно гарчав, чудово наслідуючи пантеру, й тубільці були впевнені, що звір і далі сидить у гіллі.

Коли Тарзан дістався гілок, що звисали над огорожею селища, то влаштував там цілу виставу: він кричав на “Шіту”, та відповідала йому лютим гарчанням і риканням. Мавполюд сильно трусив гілками, немовби лякаючи звіра. Потім удавав злякану втечу пантери й переможно кричав, начебто святкуючи перемогу.

Коли гадана пантера втекла, Тарзан знову зістрибнув з дерева й побіг у хашу, голосно, лунко торохкаючи по деревах і вдаючи рикання пантери, яка тікає геть.

За кілька хвилин він, захеканий, повернувся до воріт селища й сказав:

— Я прогнав Шіту, тепер впустіть мене!

Всередині почулися збуджені голоси тубільців, що сперечалися між собою, але нарешті кілька воїнів ледь прочинили браму й з осторогою визирнули назовні. Вигляд майже зовсім голого чоловіка не дуже їх заспокоїв, але Тарзан приязним голосом запевнив їх у своєї дружбі. Врешті-решт вони відчинили браму ширше й впустили його.

Щойно брама знову зачинилася, до тубільців повернулась їхня самовпевненість, і юрба зацікавлених чоловіків, жінок та дітей, обступивши Тарзана, провела його до хатини вождя.

Від вождя Тарзан довідався, що Роков справді проходив тут тиждень тому. Вождь також сказав йому, що на голові у чорнобородого білошкірця були великі роги, а за ним сунула тисяча дияволів

Згодом вождь додав, що лихий білошкірець пробув цілий місяць у його селищі.

Тарзана нітрохи не здивувала невідповідність цієї розповіді твердженню Кавірі, який казав, що росіянин проходив через його селище лише три дні тому й що загін Рокова був аж ніяк не такий численний. Він уже давно звик до химерних вибриків дикунського розуму, що залюбки прикрашає факти всілякими небилицями й плутає числа й кількості.

Йому лише було важливо перевірити, чи правильно він йде дорогою та що ця дорога веде у глиб материка. Відтак Тарзан упевнився, що Роков не втече від нього.

За кілька годин розпитів і перехресних запитань Тарзан довідався, що за кілька днів до росіянина тут проходив інший гурт із трьох білих: чоловік, жінка й дитина, та ще кількох тубільців-мосулів.

Тарзан пояснив вождеві, що його загін пливе у човні слідом за ним і, ймовірно, прибуде наступного дня. Він просив зустріти їх чемно та без побоювань і запевнив, що негр Мугамбі подбає, щоб його залога не заподіяла ніякої кривди тутешнім людям, якщо, звісно, ті приймуть їх добре.

— А зараз, — завершив розмову Тарзан, — я ляжу під деревом поспати. Я дуже втопився. Скажи, щоб мені не заважали.

Вождь запропонував йому ночувати в хатині, але Тарзан, знаючи, яке затхле повітря в хатинах тубільців, волів укластися просто неба. Окрім того, він дещо надумав, а це легше було здійснити, залишаючись надворі. Вождеві пояснив, що хоче бути насторожі на той випадок, якщо повернеться Шіта, і вождь охоче дозволив йому спати під деревом.

Тарзан завжди мав за найвигідніше для себе справляти на тубільців враження істоти, що володіє надприродною таємничою силою. Він міг, наприклад, легко увійти до селища, оминувши браму, але вважав, що раптове й нез'ясовне зникнення справляє найбільше враження на дитинну свідомість дикунів, і тому, коли в селищі всі поснули, тихо підвівся, видерся на дерево й нечутно зник у таємничому морозі джунглів.

Усю решту ночі мавполюд швидко посувався у глиб країни. Він ішов верховіттями та середнім поверхом лісових крон. Але перевагу віддавав верховіттям велетенських дерев, бо там йому присвічував місяць. Проте всі його органи були такі призвичаєні до тьмяного світу, де він народився, що навіть у темряві при землі Тарзан

посувався легко й швидко. Ви чи я, ідучи попід арками Бродвею, не могли б рухатися впевненіше чи швидше, ніж спритний мавполюд у темних нетрях, де ми з вами відразу ж розгубилися б.

Вдосвіта він зупинився, щоб наїстися й поспати кілька годин, а тоді, по обідній порі, з новими силами продовжувати пошуки.

Двічі Тарзан зіткнувся з вороже настроєними тубільцями і з великими труднощами зумів схилити їх до миролюбної розмови. Так він переконався, що дійсно йде слідами росіянина.

Двома днями пізніше, все ще простуючи далі до верхів'їв Угамбі, Тарзан наблизився до великого селища. Тутешній вождь, лихого вигляду чолов'яга з гостро підпиляними зубами, як то буває в людоджерів, зустрів його з удаваною гостинністю.

Мавполюд почувався якраз дуже стомленим і вирішив залишитися тут на вісім-десять годин перепочинку, аби повним сил та енергії зустріти Рокова. Він був переконаний, що ця зустріч відбудеться незабаром.

Вождь підтвердив: так, білий бородань залишив селище лише сьогодні вранці, й бвана Тарзан, безсумнівно, наздожене його дуже швидко. Іншого ж гурту вождь не бачив і нічого про нього не чув. Принаймні, так він стверджував.

Тарзан не мав особливої довіри до цього типа, що силкувався удавати з себе приязного, тамуючи презирство до напівголого білого чоловіка, який прибув без власного загону й не запропонував ніяких подарунків. Але Тарзан потребував спочинку та їжі, що їх можна було легше мати тут, у селищі, аніж у пралісі. Отож Тарзан, не почувавши страху ані перед людиною, ані перед звіром чи дияволом, ліг собі в затінку хатини і спокійно заснув.

Щойно вождь пересвідчився, що Тарзан спить, він підкликав двох своїх воїнів, показав пальцем на сплячого й пошепки щось звелів. За хвилину стрункі чорні постаті вже мчали береговою стежкою вгору понад річку.

Тоді вождь покликав інших людей і наказав дотримуватися цілковитої тиші в селищі: заборонив пісні, голосні розмови й звелів нікому не наближатися до сплячого. Так-то вже він піклувався про спокій свого гостя.

Через три години на Угамбі з'явилося кілька човнів, які швидко линули вниз за течією; чорношкірі в них веслували сильно і вправно. На березі чекав вождь: коли човни підпливли, він підніс списа горизонтально над головою, даючи сигнал тим, хто сидів у човнах. Це був знак, що білий і далі спокійно спить у селищі.

Обидва посланці теж були в цих човнах. Очевидно було, що вождь послав їх до загону білих, який стояв неподалік селища. Посланці верталися тепер саме з цими людьми й, побачивши сигнал вождя, пояснили білим, що це означає. Тубільці й білі вистригнули на берег, витягли з води човни. Білих було з півдесятка. Це були похмурі люди з бридкими обличчями. Особливо вирізнявся їхній лиховісний чорнобородий зверхник.

— Де білий, про якого казали твої гінці? — спитав він вождя.

— Тут, бвано, — відповів дикун. — Я підтримував тишу в селищі, щоб він не прокинувся до твого повернення. Не знаю, чи він тебе шукає, аби заподіяти тобі зло, але він допитувався докладно, куди ти подався і що робив. А ще ж із вигляду він дуже схожий на того чоловіка, про якого ти розповідав, ніби він лишився десь на Острові Джунглів. Якби ти мені про нього нічого не розповідав, я не впізнав би його, і тоді він пішов би назирці за тобою і, може, вбив би тебе. Хай навіть він і не ворог твій, але мені здається, я добре вчинив, що покликав тебе, бвана. А коли з'ясується, що він справді твій ворог, то я хотів би в нагороду від тебе отримати рушницю й набої.

— Ти добре вчинив, — відповів білий. — Хай там друг він чи ворог, а ти дістанеш від мене рушницю й набої, якщо й надалі будеш на моєму боці.

— Авжеж, я на твоєму боці, бвана! — запевнив вождь. — А зараз ходім глянемо на зайду, що спить у моєму селищі.

Мовивши це, він крутнувся й пішов до хатини, де спокійнісінько спав собі Тарзан.

За обома чоловіками мовчки йшли решта білих і з двадцятіро чорних. Піднесені догори вказівні пальці вождя та його супутника змушували всіх дотримувати мовчання.

Обережно, навшпиньках підійшли вони до рогу хатини. Вуста білого скривила посмішка, коли він побачив сплячого мавполюда.

Вождь дикунів запитально глянув на свого супутника. Той ствердно кивнув головою, даючи знати, що вождь не помилився. Тоді обернувся до воїнів, показав на сплячого і знаками наказав схопити й зв'язати його.

Вмить двадцятіро воїнів накинулися на сплячого Тарзана й міцно його зв'язали. Все це скоїлося блискавично — Тарзан не встиг зробити хоч найменшу спробу врятуватися.

Потім його кинули на спину, й коли він глянув на юрбу, що обступила його, то зразу побачив хиже обличчя Ніколая Рокова.

Зловтішна посмішка заграла на вустах росіянина. Він підступив до Тарзана впритул.

— Свиня! — вигукнув він. — Ти й досі не спромігся збагнути, що тобі годі змагатися з Ніколаєм Роковим? — Потім копнув лежачого в обличчя й сказав: — Ось тобі моє вітання! Сьогодні ввечері, перш ніж мої черношкірі друзі поласують тобою, я розповім тобі, що трапилося з твоїми дружиною і нащадком та що чекає на них у майбутньому.

8

ТАНОК СМЕРТІ

Крізь буйні, непролазні хащі в пекельній нічній пітьмі скрадався великий гнучкий звір, нечутно ступаючи своїми оксамитовими лапами.

Лише подеколи при світлі тропічного місяця крізь густолист, що шурхотів від нічного вітру, жевріли два жовто-зелені вогники.

Час від часу звір зупинявся, підводив голову й принохувався. Іноді його мандрівка на схід сповільнялась — коли він робив короткий, раптовий стрибок на гілці. Його ніздрі вирізняли ледь чутний дух численних тварин, і від того духу в звірові будився мимовільний голод і хижо відвисала нижня щелепа.

Але він невпинно продовжував свій самотній гін, незважаючи на сильні напади голоду, які за інших обставин змусили б його негайно вгородити ікла комусь в горлянку.

Звір біг цілу ніч, лише на хвильку спинився уранці, щоб усе-таки вгамувати голод. Він роздер випадкову здобич і похапцем проковтнув її великими шматками.

Вже смеркало, коли хижак підбіг до огорожі великого тубільного селища. Швидко й тихо звір оббіг селище, і його чорна тінь зловісно відбивалась на пакіллі огорожі. Він повсякчас принохувався і, повертаючи голову в різні боки, нашорошено ловив кожен звук.

Людський слух не чув би ніяких звуків, але витончене й загострене тваринне чуття завважило щось таке, що змусило працювати звірів мозок. Ще мить тому стояла ніби викарбувана з живої бронзи непорушна статуя з кісток і м'язів — і враз уся вона перемілилась.

Швидко й нечутно, мов на сталевих пружинах, звір перестрибнув пакілля і, ковзнувши в селище, мов кіт, щез у темному проміжку між огорожею і стіною хатини.

* * *

На селищній вулиці негритянки розпалювали вогнище й наливали воду в казани. Вони готувалися до великого бенкету, що мав відбутися цієї ночі. Серед вогнищ височів великий стовп, біля якою гомонів гурт чорношкірих воїнів. Їхні тіла були помальовані білими, синіми й жовтими смугами, а кольорові кола прикрашали очі, губи, груди й живіт. У волоссі, вимашеному глиною, стирчали довгі дротини й строкате пір'я.

Селище готувалося до свята, а жертва в той час лежала зв'язана в одній з хатин. Вона була призначена для прийдешньої учти, і її чекав кінець. Та який кінець!

Тарзан, годованець великих мавп, напружував свої могутні м'язи, силуючись порвати вірьовки, якими його обплутано, але вони були так міцно, на пораду росіянина, затягнуті, що навіть велетенські м'язи мавполюда не могли дати їм ради.

Смерть!

Тарзанові часто доводилося дивитися в вічі цій Бридкій Мисливиці, й завжди він при цьому посміхався. Він би й тепер так само посміхався, знаючи, що незабаром прийде кінець, коли б не карався долею своїх близьких: адже якщо він загине, найдорожчі йому люди зазнають таких мук...

Джейн ніколи не довідається, якою смертю він загинув. За це Тарзан був вдячний Небу. Його втішала думка, що дружина в безпеці у себе вдома серед великого світового міста, поміж добрих і чужиних друзів; вони допоможуть їй пережити горе.

Але хлопчик! Сердешний синок...

Тарзан весь аж корчився від душевного болю. Він — могутній Володар Джунглів, Мавпячий Цар, єдиний у світі, хто міг би врятувати дитину від страхіть, що їх наготував йому триклятий Роков, лежить зв'язаний, немічний, мов тварина, що попала в пастку! Він має померти за кілька годин, а з ним щезне остання надія на порятунок дитини.

Упродовж дня Роков кілька разів заходив до нього, засипав прокльонами, всіляко знущався, та жодне слово жоден стогін не зірвався з вуст могутнього бранця.

Врешті Роков облишив його. Найбільше знуцання, найсильнішу моральну муку, яку він винайшов для свого ворога, росіянин вирішив притримати насамкінець. Саме перед тим, як списи людожерів завдадуть Тарзанові останнього удару, Роков оповість Тарзанові правду про страшні злигодні його дружини...

У селищі посутеніло. Мавполюд чув, як готуються замордувати його й з'їсти. Він виразно уявляв собі, як відбудуватиметься танок смерті, бо не раз бачив це в минулому. І ось тепер йому самому випадало бути головною дійовою особою в цій страхітливій забаві: жертвою, прив'язаною до стовпа!

Його не лякала повільна смерть від тортур, коли воїни, танцюючи довкола, відрізатимуть шматки м'яса від його живого тіла. Він звик бачити кров і жорстоку смерть, терпіти фізичний біль і знегоди. Але в ньому палало непереборне бажання жити, й до останнього спалаху життя, аж доки він згасне, все його єство буде сповнене надії та рішучості, буде готове діяти. Якби ж воїни хоч на мить послабили свою пильність, то його меткий розум і сталеві м'язи, напевне, знайшли б шлях до втечі — до втечі й помсти...

Лежачи отак на долівці й гадаючи про свою долю, Тарзан раптом учув легкий знайомий запах. Вмить кожна клітина його мозку ожила й напружилась. Врешті його треновані вуха уловили майже нечутний звук — хтось був поблизу, за хатиною, в якій він лежав.

Тарзан заворушив губами, видаючи якісь звуки, такі слабкі, що людське вухо не могло б їх уловити поза межами його в'язниці. Але він був певен, що той, хто знаходиться неподалік, неодмінно почує його. Бо вже знав, хто це, бо ніздрі розповіли йому так докладно, як ваші чи мої очі кажуть нам про присутність нашого давнього друга, зустрінутого при світлі дня.

І справді за мить він почув легенький шерех пухнастого тіла й оксамитових лап: звір перелазив пакілля за хатиною. А потім почав продирати отвір поміж стовпами, що формували стіну. Врешті через дірку в стіні ковзнув досередини великий звір і тицьнувся холодним носом Тарзанові в шию.

Це була Шіта, його вірний друг. Легенько повискуючи, вона уважно обнюхала простертого на землі чоловіка. Можливості обміну думками між цими двома були обмежені, тож Тарзан не був певен, чи Шіта зрозуміє те, що він хотів би втовкмачити їй. Шіта, звісно, бачила, що він зв'язаний і безпомічний, але чи до розуму пантери дійде, що її панові заподіяно зло?

Шітина поява тут була дуже добрим знаком — пантера могла б добряче допомогти Тарзанові. Але хоч як Тарзан наказував Шіті перегризти його пута, великий звір ніби зовсім не розумів, чого від нього хочуть, і тільки лизав Тарзанові руки.

Коли це щось урвало їхню спробу порозумітися. Хтось наближався до хатини. Шіта загарчала й шаснула в темний куток. Вочевидь, той, хто входив, не чув грізного попередження, бо швидко й впевнено увійшов до хатини — високий, голий, дикий воїн.

Він ступив до Тарзана й штрикнув його списом. Тарзан несамовито закричав, і в ту ж мить, мов за командою, з далекого, темного кутка хатини на дикуна метнулась убрана в хутро блискавка смерті. Упавши всією своєю вагою на груди розмальованому дикунові, великий звір вгородив свої жовті могутні ікла в горлянку негра, розриваючи гострими кігтями чорне тіло.

Пролунав страшний крик болю й жаху з вуст смертельно пораненого дикуна, змішавшись із виклично хижим завиванням пантери. Потім настала моторошна тиша, в якій чувся лише хряскіт кісток та звук дертого м'яса.

Від того галасу селище вмить стихло. Потім почулися голоси людей, що радилися.

Чути було сповнені страху, вискливі голоси тубільців і глибокий, низький голос влади — то говорив вождь. Потім Тарзан і пантера почули наближення юрби. Тарзанові на подив Шіта полишила свою розтерзану здобич і нечутно вислизнула в той самий отвір, яким дісталась досередини.

Тарзан чув, як м'яко ковзнуло тіло пантери через огорожу, і потім запала тиша. З протилежного боку він чув, як наближаються дикуни, аби розвідати, що ж тут трапилось.

У нього не було великого сподівання на те, що Шіта повернеться. Якби велика кішка хотіла оборонити його від ворогів, то лишилася б обік нього, почувши наближення дикунів.

Тарзан знав, як дивно іноді спрацьовує мозок могутніх лісових хижаків, які по-диявольськи безстрашні вони перед лицем смерті і як, бува, лякаються найтихішого шелесту...

Тарзан знизав плечима. Ну то й що? Він все одно був готовий загинути — та й що, зрештою, могла Шіта зробити для нього? Хіба загризти кількох дикунів, перш ніж рушниця когось із білих знешкодила б її.

Якби тільки пантера здогадалась перегризи його пута! Тоді все закінчилось би зовсім іншою історією! Але звір його не зрозумів і забрався геть, а Тарзан утратив останню надію.

Тубільці підійшли до входу в хатину, злякано зазираючи досередини. Двоє передніх зі списками й запаленими смолоскипами в руках похливно сахалися до задніх, а ті тисли й підштовхували їх наперед.

Вереск пантери та крики її жертви знітили й збили з пантелику чорних мешканців селища, тож моторошна тиша хатини, в якій панував морок, здавалася їм ще лиховіснішою.

Ніхто не знав, яка небезпека чаїться в тиші й мороці хатини. Врешті один з воїнів надумався — кинув у прочинені двері запаленого смолоскипа. На кілька миттєвостей полум'я освітило хатину зсередини й згасло.

Як і раніше, коли вони полишили його, на долівці лежав міцно зв'язаний білий чоловік, а посеред хатини лежало інше нерухоме тіло — з розірваним горлом і роздертими грудьми. Це видовище нагнало на забобонних дикунів набагато більше страху, аніж коли б вони побачили саму Шіту. Зрозуміло було тільки, що хтось напав і по-звірячому вбив їхнього товариша.

Воїни не бачили, хто це вчинив, і їхня розбурхана уява ладна була приписати цю страшну справу надприродній силі. Тож вони нажахано кинулися навтьоки, штовхаючи і збиваючи одне одного з ніг.

Упродовж цілої години Тарзан чув віддалені голоси, які долинали, схоже, з протилежного кінця селища. Ймовірно, дикуни радилися і розпалювали в собі відвагу для повторних відвідин хатини. Раз по раз звучали дикі верески, якими під час війни воїни додають собі відваги на полі бою.

Врешті першими увійшли двоє білих, які тримали рушниці й запалені смолоскипи. Тарзана анітрохи не здивувало, що Рокова поміж них не було. Він був ладен побитися об заклад, що жодна земна сила не змусить цього підлого боягуза піти на небезпечне розвідування

Юрби тубільців підбадьорилися, побачивши, що на білих у хатині ніхто не нападає, і кілька негрів також увійшли до хатини. Вони мимоволі залякли від жаху, коли помітили знівечене тіло свого товариша. Двоє білих марно намагались випитати в Тарзана, що тут трапилось. Тарзан тільки хитав головою, і похмура посмішка людини, що знає таємницю, кривила його уста.

Нарешті увійшов Роков.

Він поглянув на закривавлений труп чорношкірого на підлозі й сполотнів. Обличчя його стало схоже на маску невидимого смертельного жаху.

— Ну ж бо! — сказав він вождеві. — Берімось до роботи та кінчаймо з цим демоном, поки він не звів тобі ще й інших людей.

Вождь наказав підняти Тарзана й віднести до стовпа. Проте, не зважаючи на суворий тон наказу, чорношкірі не наважувалися якийсь час виконати його і нерішуче тупцяли на місці.

Врешті четверо молодих воїнів насмілилися, міцно схопили Тарзана й, перемагаючи страх, дуже обережно витягли його з хатини.

З двадцятєро чорношкірих, дико завиваючи, оточили в'язня, штовхали й били, поки четверо волокли його селищною вулицею. Потім міцно прив'язали до стовпа, що стояв посеред розкладених багать, на яких парували казани.

Тарзан, міцно прив'язаний до смертельного стовпа, безпорадний, без всякої надії на порятунок, тепер уже, ясна річ, не був небезпечний. Роков бачив це, і до нього повернулася звична само впевненість.

Він наблизився до мавполюда, вихопив списа в дикуна, що стояв поблизу, й завдав беззахисній жертві перший удар. З рани по білій шкірі велетня потекла цівка багряної крові, але жоден звук страждання не вихопився з його вуст.

Від зневажливої посмішки на вустах Тарзана Роков, здавалося, зовсім знавіснів. Із зливою лайки він накинувся на безпомічного бранця, почав бити його кулаками в обличчя, але цього йому здалося замало, то він почав ще й копати ногами.

Важко сапаючи від люті, росіянин звів важкого списа й націлювся у Тарзанове могутнє серце, але тут до нього підбіг вождь і відтяг його від жертви.

— Зупинись, білий! — крикнув він. — Якщо ти вб'єш бранця й зіпсуєш нам Танок Смерті, то сам потрапиш на його місце!

Ця погроза вплинула на Рокова, і він перестав бити бранця, але почав насміхатися, ляяти свого ворога. Сказав Тарзанові, що на очікуваному бенкеті сам з'їсть його серце. З моторошними подробицями змалював майбутнє життя Тарзанового сина й натякнув, що помста заторкне й дружину Тарзана — Джейн Клейтон.

— Ви думаєте, що вона живе собі безпечно в Англії, — сказав Роков. — Нікчемний дурню! Вона зараз в руках у однієї не вельми

шляхетної особи й перебуває дуже далеко від безпеки Лондона та своїх друзів. Я не казав вам раніше про це, бо хотів привезти вам на Острів Джунглів доказ її лихої долі. Але зараз, перед обличчям смерті — і якої смерті! — нехай звістка про страждання Джейн додасться до ваших останніх мук, доки останній удар списа не звільнить вас і від них, і від самого життя!

Тим часом танок уже розпочався і вигуки воїнів, що закружляли довкола, перешкодили Рокову продовжувати моральні тортури своєї жертви.

Танцюючі дикуни, мерехтіння вогнищ, полиски вогню на розмальованих тілах — все завирувало довкола прип'ятої до стовпа жертви.

Тарзанові пригадалась схожа картина, коли в останню мить перед смертельним ударом списа, що мав закінчити страждання Д'Арно, він урятував француза. Хто ж зараз звільнить його самого? У всьому світі немає нікого, хто врятував би Тарзана від мук і смерті...

Думка, що його зжеруть ці люди-дияволи, коли танок закінчиться, не викликала в нього жаху чи огиди. Ціле своє життя він бачив, як лісові звірі пожирають здобич, а тому й думки про майбутню наругу над його тілом не робили страждання такими страшними, яких би зазнав, думаючи про це, звичайний європеець.

Хіба він сам не бився через шматок м'яса якоїсь бридкої мавпи під час того далекого ~~думи~~коли перемиг лютого Тублата й здобув визнання всіх мавп племені Керчака?

Танцюристи стрибками наближались до Тарзана. Списи вже торкалися його тіла, це були перші поколювання, що передували поважнішим ударам. Чекати лишалося вже недовго.

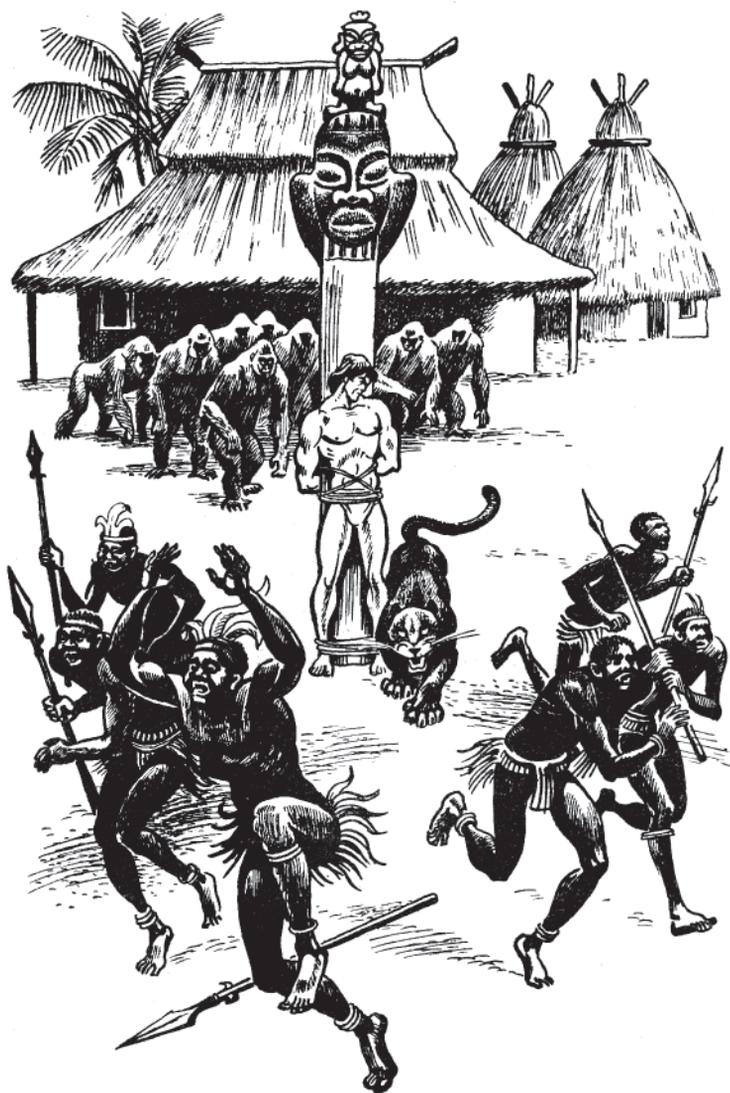
І мавполуд уже прагнув останнього удару, що поклав би край його мукам.

Та раптом із таємничої тиші джунглів долинув пронизливий зойк.

На мить танок припинився, і в мовчанці, яка запанувала, з вуст м'яно прив'язаного велета злетів крик — відповідь, ще страшніша й лиховісніша за той вереск, яким звір із джунглів розірвав тишу.

Кілька хвилин чорношкірі вагалися, але, підбурювані Роковим і вождем, знов войовничо загукали, кваплячись скінчити танок і заколоти жертву.

Та списи ще не встигли торкнутися Тарзана вдруге, коли з хатини, де його нещодавно було ув'язнено, блискавично вистрибунула темно-руда пантера з палючими зеленими очима. За хвилину Шіта вже стояла біля свого пана й грізно гарчала на всіх довкруз.

Тарзан, міцно прив'язаний до смертельного стовпа, безпорадний, без всякої надії на порятунок, тепер уже не був небезпечний.

І чорні, й білі на мить заціпеніли від жаху. Їхні погляди були спрямовані на вишкірені ікла великої кішки з джунглів.

І лише Тарзан із племені великих мавп бачив, які ще постати виринули з мороку хатини.

9

ШЛЯХЕТНІСТЬ ЧИ ПІДЛІСТЬ?

Джейн Клейтон бачила зі своєї каюти на “Кінкеді”, як її чоловіка відвезли на зелений берег Острова Джунглів, і після цього корабель знову поплив далі.

Кілька днів по тому ніхто не заходив до її каюти, окрім Свена Андерссена, похмурого й небалакучого кока. Джейн спитала його, як називається місцина, де висадили її чоловіка.

— Я тумая, вітер швитко тмухати туже, — відповів швед, і вона більше нічого не змогла добитися від нього.

Джейн вирішила, що кухар більш нічого не знає по-англійському, і вже й не розпитувала його. А втім, це не заважало їй щоразу приязно його зустрічати й чемно дякувати за бридке вариво, яке він щодень їй приносив.

Через три дні після того, як Тарзана висаджено на безлюдний острів, “Кінкед” став на якір біля гирла якоїсь великої ріки. Невдовзі до каюти Джейн зайшов Роков.

— Ну, дорога моя, приїхали, — сказав він, міряючи жінку лихим поглядом. — Ви зараз будете вільні, в цілковитій безпеці й комфорті. Мені стало вас шкода, і я спробую поліпшити ваше становище, наскільки це можливо... Ваш чоловік — груба тварюка, і ви це ліпше знаєте, аніж будь-хто інший, бо самі знайшли його, коли він вештався голий по джунглях разом зі своїми приятелями-звірами. Ая джентльмен не лише з роду, а й з виховання джентльмен. Я пропоную вам, любя Джейн, кохання справді культурного чоловіка. У ваших стосунках із горопашною мавпою, з якою ви одружилися лише через якусь примху, вам бракувало витонченого, культурного спілкування. Я люблю вас, Джейн! Досить вам сказати хоч одне слівце, і жодна турбота ніколи вас не спіткає, і навіть дитину вам віддадуть негайно.

Біля дверей каюти ззовні спинився Свен Андерссен з обідом для леді Грейсток. Його голова на довгій жилавій шиї була напівсхилена,

Цю книгу надруковано на папері NOVEL,
виготовленому компанією Stora Enso у Фінляндії.
Папір має властивість зменшувати контрастність сприйняття тексту
і спеціально призначений для друкування дитячих видань.

Літературно-художнє видання

Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах

“СВІТОВИД”

заснована 2004 року

Серія третя. Література ХХ ст.

БЕРРОУЗ Едгар

ТАРЗАН

Тарзан та його звірі

Тарзанів син

Романи

Для середнього та старшого шкільного віку

Переклад з англійської *Юрія Покальчука та Олега Покальчука*

Ілюстрації *Сергія Артюшенка*

Головний редактор *Б. Будний*

Відповідальний за випуск *Б. Шавурський*

Редактор *Т. Риженко*

Дизайн *В. Басалиги, О. Кіналя*

Верстка *І. Демків*

Підписано до друку 20.10.2006. Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 23. Умовн. фарб.-відб. 23.
Обл.-вид. арк. 18,54. Наклад 5000 пр. Зам.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66

E-mail: publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

Видавництво дитячої літератури «Веселка»

Мельникова, 63, Київ, 04050

E-mail: veskiev@iptelekom.net.ua, www.veselka.ua.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру

серія ДК № 29 від 31.03.2000 р.

Надруковано з готових діапозитивів
на ВАТ «Львівська книжкова фабрика «Атлас»,
79005, м. Львів, вул. Зелена, 20